

תורה אור • פרשת יתרו • מאמר 7

זכור את יום השבת לקדשו

”זכור את יום השבת לקדשו”

במעמד סיני קיבלו ישראל לא רק את תוכן התורה, אלא גם את הכוח להמשיך את עצמותו של ה', אנכי, אל הנשמה ואל העולם באמצעות התורה והמצוות; כוח זה פועל באמצעות ירידת הנשמה לתוך גוף, והוא מתגלה בכך שזכור ושמור נאמרו בדיבור אחד.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/7](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/7)

הנקודה

במעמד סיני קיבלו ישראל לא רק את תוכן התורה, אלא גם את הכוח להמשיך את עצמותו של ה', אנכי, אל הנשמה ואל העולם באמצעות התורה והמצוות; כוח זה פועל באמצעות ירידת הנשמה לתוך גוף, והוא מתגלה בכך שזכור ושמור נאמרו בדיבור אחד.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

חז"ל אומרים ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד, מה שאין האוזן יכולה לשמוע. מדוע בכלל נאמר הדבר, וכיצד יכלו הנשמות בלא גוף שבסיני לקבל תורה המיועדת לגופים? אדמו"ר הזקן משיב שבמעמד סיני ניתן כוח להמשיך את אור אין סוף אל הנשמה באמצעות התורה והמצוות. הקולות הביאו את העם לביטול מוחלט, אל ה"אין" שממנו נולד אור חדש. המלאכים, ששורשם בדיבורו של ה', לא יכלו לקבל זאת; ישראל, ששורשם במחשבתו, יכלו, אך רק לאחר שהתלבשו בגופים. הנפש החיונית באה מן החיות, הנושאות את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו אל מעבר לכל צורה, למדרגת "כי לא אדם הוא"; לכן הנשמה, כמו בעל תשובה, מגיעה לאהבה שלמעלה מהשכל. זהו "אנכי הוי' אלקיך": אנכי נעשה אלקיו של כל יהודי, וישראל יוצאים ממצרים, המצרים של העולמות המדורגים. זכור, המשפיע, ושמור, המקבל, מתאחדים רק מכוח מה שלמעלה משניהם, ואמירתם בדיבור אחד גילתה מדרגה זו.

מבנה

1	השאלות	3-11
	מדוע נאמרו זכור ושמור בדיבור אחד, מה שאין האוזן יכולה לשמוע, וכיצד יכלו נשמות בלא גוף שבסיני לקבל תורה המיועדת לגופים?	
2	בסיני ניתן כוח	4-6
	לאחר שאלה נוספת — מדוע נאמר "על פני" — באה התשובה: בסיני ניתן הכוח וההכנה להמשיך את אור אין סוף באמצעות התורה והמצוות. הקולות הביאו לביטול, אל ה"אין" שממנו, כמו מגרעין, צומח דבר חדש.	
3	מדוע לא המלאכים	7-12
	שורש המלאכים בדיבורו של ה', לבוש חיצוני; ואילו ישראל עלו במחשבתו, הלבוש הפנימי. "הוא וחיותי חד" — בחכמה — ו"הוא וגרמוהי חד" — באותיות המחשבה.	
4	מדוע הנשמות נזקקו לגופים	13-19
	החיבור של הנשמה עם הגוף מדגים חיבור עמוק יותר. הנפש החיונית באה מן החיות, הנושאות את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו אל מדרגת "כי לא אדם הוא", וכך נמשך אור חדש מסובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין.	
5	האבות, המצוות ואנכי	20-26
	המסירות נפש של האבות, שישאל ירשו מהם, מעלה את שלושת הקווים למעלה מבחינת "אדם"; המצוות מעלות וממשיכות מלמעלה למטה; ובאמצעות ירידת הגוף נעשה אנכי ל"אלקיך".	
6	כמו בעל תשובה	27-30
	בגוף מתעצמת כמיהת הנשמה מעבר להכנה, "בכל מאודך", כמו אור הבא מתוך החושך; הכוח להגיע לעצמות ה' ניתן בסיני.	

מצרים היא הצמצום של העולמות המדורגים; ישראל הועלו למעלה מהם, ו"לא יהיה לך אלקים אחרים על פני" הוא גם הבטחה ששום הסתר לא יוכל להסתיר את האור הפנימי של ה'.

זכור הוא השפעת המשפיע החוצה אל מעבר למרחק, ושמור הוא ההמתנה של המקבל; איחודם בא ממה שלמעלה משניהם, שהתגלה בסיני כאנכי. רב יוסף אמר: אלמלא אותו היום, תורתו לא הייתה ממשיכה דבר.

רק עשירית מן החכמה עוברת דרך ה"מצר" שבגרון אל המידות, שם ניוונים שלושת שרי פרעה; בסיני העלתה "מרכבת אלקים" את אלקים מעל הצמצום, ו"אדני במ" נכתב כך.

מדוע נאמר "אלפי שנאן" — פעמיים תשע הספירות של ז"א. הסתלקות הנשמות בסיני המשיכה את מקור התענוג, את הטל שהחיה אותן.

מו ש ג י ם

אנכי אנכי

"אני", המילה הראשונה בעשרת הדיברות: עצמותו של ה', שלמעלה מהשתלשלות העולמות, שבסיני נעשתה "אלקיך" והתגלתה בנשמה.

הוא וחיה; הוא וגרמוהי איהו וחיה, איהו וגרמוהי

שתי מדרגות באחדות ה' עם מה שהוא מתלבש בו: בחכמה ("חיה") ובאותיות המחשבה ("גרמוהי"). ירידת הנשמה מעלה אותה מהמדרגה השנייה לראשונה.

"אדם" ו"לא אדם" אדם, כי לא אדם הוא

ה"אדם" שעל הכיסא הוא סדר הספירות בדמות אדם, בשלושה קווים; "כי לא אדם הוא" היא המדרגה שלמעלה מכל צורה וחלוקה, שממנה נמשך אור חדש.

החיות נושאות את הכיסא החיות נושאות ומנושאות

החיות נושאות על ידי הכיסא, ובטלות אליו כסוס לרכבו, אך הן גם נושאות אותו למעלה ממקומו. הנפש החיונית מושרשת בהן.

מצרים כצמצום מצרים, מצר

מצרים מסמלת את המצרים והגבולות של העולמות המדורגים, וגם את המעבר הצר שבגרון, שדרכו מגיעה החכמה אל המידות.

זכור ושמור זכור ושמור

זכירה היא השפעת המשפיע החוצה אל מעבר למרחק; שמירה היא המתנת המקבל. אמירתם כאחד מגלה את המדרגה שלמעלה מהמשפיע ומהמקבל.

ביטול ביטול

ביטול מציאותו העצמית של האדם לפני ה', כמו גרעין הנרקב לפני שהוא נובט; בסיני הוא פינה מקום להתגלות חדשה.

קטע 1 • 11-3

השאלות

1 זכור את יום השבת¹ לקדשו.² וכתוב שמור את יום השבת לקדשו³ וארז"ל זכור ושמור בדבור^{4,5} אי נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע.

"זכור את יום השבת לקדשו". וכן נאמר: "שמור את יום השבת לקדשו". וחכמינו ז"ל אמרו: "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע".

המאמר פותח בשתי הגרסאות של מצוות השבת: בעשרת הדיברות שבספר שמות נאמר "זכור", ובעשרת הדיברות שבספר דברים נאמר "שמור". חז"ל מלמדים שה' אמר את שתי המילים בדיבור אחד — דבר שאף פה אנושי אינו יכול לומר ושום אוזן אנושית אינה יכולה לקלוט.

וצריך להבין כי מאחר שאין האוזן יכולה לשמוע למה השמיענו⁶ ה' כזאת.

צריך להבין: מאחר שהאוזן אינה יכולה לשמוע זאת, מדוע השמיע לנו ה' דבר כזה?

השאלה היא על התכלית: אם שום אוזן אינה יכולה לשמוע שתי מילים הנאמרות בעת ובעונה אחת, מדוע ה' אמר אותן כך, והשמיע לנו דבר שאי אפשר לשמוע?

2 ולא יזה תועלת היה בחיי זו. אך הענין הוא כי הנה כתיב ולא אתכם לבדכם⁷ אנכי כורת את הברית הזאת כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה.⁸

ולשם איזו תועלת שימשה בחינה זו? אלא העניין הוא כך: נאמר: "לא אתכם בלבד אני כורת את הברית הזאת, אלא גם עם מי שנמצא כאן ועם מי שאיננו כאן".

השאלה נמשכת: מה הושג באותה דרגה של דיבור שלא ניתן לשמיעה? התשובה מתחילה בברית שכרת משה בסוף ימיו, וה' כרת אותה לא רק עם מי שעמדו שם, אלא גם עם "מי שאיננו כאן".

שכל הנשמות שהיו עתידים להתלבש בגוף עד סוף כל הדורות כולם היו במעמד הר סיני לקבל את התורה הגם שלא נתלבשו בגופות עד לאחר זמן.

כל הנשמות שהיו עתידות להתלבש בגוף, עד סוף כל הדורות, נכחו כולן במעמד הר סיני כדי לקבל את התורה, אף שלא התלבשו בגופים אלא כעבור זמן.

אדמו"ר הוקן מפרש את המילים "מי שאיננו כאן" כמתייחסות לכל נשמה יהודית שתיוולד אי פעם. כולן עמדו בסיני וקיבלו את התורה, אף שנכנסו לגופים רק זמן רב לאחר מכן.

3 ולהבין זה מה ענין לנשמה בלא גוף לקבל את התורה. ומה תועיל קבלתה בעוד שלא נתלבשה בגוף לקיים את התורה לאחר זמן כשתתלבש בגוף.

כעת יש להבין: מה עניין יש לנשמה בלי גוף לקבל את התורה? ומה תועיל קבלתה [של התורה], בשעה שעדיין אינה מלובשת בגוף, כדי לקיים את התורה מאוחר יותר, כשתהיה מלובשת בגוף?

מתעורר כאן קושי: את רוב מצוות התורה מקיימים באמצעות הגוף. אם כן, מה יכולה נשמה בלי גוף לקבל, וכיצד תועיל קבלתה לקיום התורה מאוחר יותר, כשתהיה מלובשת בגוף?

והלא אין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו⁹ ושמא יהיה הגוף מונע ומעכב.

והרי אדם אינו יכול להקנות דבר שעדיין לא בא לרשותו; ואולי הגוף ימנע ויעכב [את קיום התורה].

אדמו"ר הזקן מוסיף טיעון הלכתי: אדם אינו יכול להקנות או להתחייב לדבר שעדיין אינו ברשותו. במעמד הר סיני עדיין לא היה לנשמה גוף, וייתכן שהגוף יתנגד בהמשך וימנע ממנה לקיים את התורה.

קטע 2 • 41-6

בסיני ניתן כוח

4 וגם להבין מ"ש לא יהיה לך אלקים אחרים^{10,11} על פני מהו על פני דוקא. והלא אין עוד מלבדו¹² כתיב.

עלינו להבין גם את הפסוק: "לא יהיה לך אלקים אחרים על פני" — מדוע נאמר דווקא "על פני"? והרי כתוב: "אין עוד מלבדו".

שאלה נוספת: במצווה נאמר "לא יהיה לך אלקים אחרים על פני". מדוע דווקא "על פני", כאשר הכתוב אומר שאין כלל דבר מלבד ה'? אלקים אחרים אינם קיימים בשום מקום, ולא רק על פניו.

אך הנה כ"ז יובן בהקדים ביאור וענין מתן תורה מה ענינה שלא כל התורה כולה בכללה ופרטיה נאמרה בהר סיני בשעת קבלת התורה

אלא כל זה יובן לאחר שנקדים לבאר מה עניינו של מתן תורה. שהרי לא כל התורה, על כלליה ופרטיה, נאמרה בהר סיני בשעת קבלת התורה,

שתי השאלות יתבארו לאחר שנקדים להסביר מה היה עניינו של מתן תורה. אדמו"ר הזקן מציין שכל הלכות התורה, כלליהן ופרטיהן, לא נאמרו כולן בסיני באותו זמן.

אלא עשרת הדברות בלבד וכל התורה כלה נאמרה פרשיות פרשיות כל פרשה במועדה ובזמנה כל ימי משך ארבעים שנה שהיו במדבר.

אלא רק עשרת הדיברות; התורה כולה נאמרה פרשה אחר פרשה, כל פרשה במועדה ובעתה, במשך ארבעים השנים שבהן היו במדבר.

בסיני נאמרו רק עשרת הדיברות; שאר התורה נלמדה פרשה אחר פרשה במשך ארבעים השנים במדבר. אם כן, מה שהתרחש בסיני היה יותר ממסירת ההלכות.

אלא הענין הוא שבשעת מתן תורה ניתן הכח וההכנה בישראל להיות מקבלים את התורה דהיינו להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בעסק התורה והמצוות

אלא העניין הוא שבשעת מתן תורה ניתן לישראל הכוח וההכנה להיות מקבלי התורה, כלומר, להמשיך גילוי של אור אין סוף ברוך הוא באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות.

בסיני קיבלו ישראל כוח ומוכנות "לקבל את התורה" במובן העמוק: להמשיך גילוי של אור אין סוף אל העולם באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות. בסיני ניתנה יכולת, ולא רק תוכן.

ולכן היו גם הנשמות כולן טרם התלבשותן בגופות במעמד הר סיני לקבל את התורה כי גם הנשמות בעוד שלא נתלבשו בגופות היו צריכים לכח זה והכנה זו.

ולכן גם כל הנשמות, קודם שהתלבשו בגופים, היו במעמד הר סיני כדי לקבל את התורה, שכן גם הנשמות, בעודן לא מלוכשות בגופים, נזקקו לכוח ולהכנה האלה.

כך מתיישבת השאלה הראשונה. מאחר שמה שניתן היה כוח, הנשמות נזקקו לו עוד לפני שנכנסו לגופים, ולכן כולן נכחו במעמד.

והענין הוא כי ע"י תומ"צ מתגלה יחוד אוא"ס ב"ה בנפש האדם כנודע (י"ל ע"ד מ"ש פ' בא ד"ה בעצם היום הזה¹³ בפ"י שם צבאות שהוא יחוד אא"ס בבי"ע כמו באצ"י ע"ש גבי כך מתייחד בכלים דבי"ע עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו').

והעניין הוא שעל ידי התורה והמצוות מתגלה בנפש האדם ייחודו של אור אין סוף ברוך הוא, כידוע. (אפשר לבאר זאת על דרך הכתוב בפרשת בא, במאמר המתחיל "בעצם היום הזה", בביאור השם צבאות: שזהו ייחוד אור אין סוף בבריאה, ביצירה ובעשייה כפי שהוא באצילות; עיינו שם בעניין "כך מתייחד בכלים דבי"ע, עד שהוא עצמו הוא הצבאות" וכו').

באמצעות התורה והמצוות אור אין סוף מתייחד עם נפשו של האדם ומתגלה בה. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר "בעצם היום הזה" בפרשת בא, המבאר את השם צבאות: אור אין סוף מתייחד עם העולמות התחתונים ועם כליהם כפי שהוא מתייחד באצילות, עד שהוא עצמו, כביכול, הצבאות.

והנה הנפש היא בחי' נברא ומחודש מאין ליש. ואין ערוך לנברא לגבי הבורא ומאציל העליון ב"ה שהוא רם ונשא קדוש ומוכדל כו'.

והנה, הנפש היא בגדר נברא ומחודש, שנוצר יש מאין. אין כל יחס בין נברא לבין הבורא והמאציל העליון ברוך הוא, שהוא רם ונישא, קדוש ונכדל וכו'.

כאן מתעורר הקושי שהכוח שניתן בסיני פותר. הנפש היא דבר נברא, שנוצר יש מאין, ואין לנברא כל יחס לבוראו, הקדוש — כלומר, נכדל ונעלה ממנו.

ושמך קדוש כו'. כי נשגב שמו לבדו¹⁴ רק הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים כו'.

"ושמך קדוש" וכו'. כי "נשגב שמו לבדו"; רק הודו וזיוו של שמו הם "על ארץ ושמים" וכו'.

שני כתובים תומכים בכך. בתפילה נאמר ששמו של ה' קדוש, ובפסוק נאמר "נשגב שמו לבדו": מה שמגיע אל השמים והארץ הוא רק הודו, זיו שמו, ולא שמו עצמו.

5 וקדושים הם הנשמות בכל יום יהללוך סלה וכו'. וכ"מ שנאמר סלה הוא בלי הפסק¹⁵ ואיך יתגלה בה

יחוד אור א"ס ב"ה ממש בעסק התורה ומצות הרי אם יעשה אותם איש עכו"ם לא ימשיך כלום¹⁶

"והקדושים" — אלו הנשמות — "יהללוך בכל יום, סלה" וכו'. בכל מקום שנאמר "סלה" פירושו בלי הפסק. כיצד יכולה להתגלות בה אחדותו של אור אין סוף ממש, באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות? הרי אילו היה עובד כוכבים ומזלות מקיים אותן, לא היה ממשיך דבר.

התפילה ממשיכה: "והקדושים יהללוך בכל יום, סלה"; אדמו"ר הזקן מפרש ש"הקדושים" הם הנשמות, והגמרא מלמדת ש"סלה" פירושו בלי הפסק. כיצד, אם כן, יכולה אחדותו של ה' להתגלות בנשמה באמצעות התורה והמצוות שלה? לא די בעצם המעשה: אדמו"ר הזקן אומר שאילו עובד כוכבים ומזלות היה עושה אותם מעשים, לא היה ממשיך דבר, משום שכוח ההמשכה של אור אין סוף אינו טמון במעשה עצמו, אלא ניתן במתן תורה.

ולא יהיה גילוי אור א"ס ב"ה על ידו כלל רק לישראל ניתנה זו במעמד הר סיני להיות להם כח והכנה להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה ממש בעסק תורתם ועבודתם

ולא תהיה על ידו כלל התגלות של אור אין סוף. כוח זה והכנה לכך ניתנו רק לישראל במעמד הר סיני: שיוכלו להמשיך גילוי של אור אין סוף ממש באמצעות העיסוק בתורתם ובעבודתם הרוחנית.

אדם כזה לא היה גורם כלל להתגלות של אור אין סוף. היכולת ניתנה לישראל בלבד במעמד הר סיני: הכוח והמוכנות להמשיך את אור אין סוף עצמו באמצעות לימוד התורה והעבודה הרוחנית שלהם.

וע"כ נתנה התורה ברעש וקולות וברקים ויחרד כל העם אשר במחנה.¹⁷ כי הנה נודע שלהיות התהוות חדשה א"א להיות יש מיש

משום כך ניתנה התורה בתוך רעש, בקולות וברקים, "ויחרד כל העם אשר במחנה". שכן ידוע שכדי שתתהווה מציאות חדשה, אין הדבר יכול להיות יש מיש.

משום כך ניתנה התורה בתוך רעש, קולות וברקים, שהרעידו את כל המחנה. הטעם לכך מבוסס על עיקרון ידוע: דבר חדש באמת אינו יכול לצמוח מתוך דבר שנותר כפי שהיה.

וכמו עד"מ הגרעין הנזרע בארץ א"א לו שיצמח ויתחדש בהתהוות אחרת עד שירקב מתחלה וישוב אל העפר שע"י בטול היש לאין מוליד התחדשות ההתהוות.

וכמשל לזרע הנזרע בארץ: הוא אינו יכול לנבוט ולהתחדש למציאות אחרת עד שיירקב תחילה וישוב אל העפר. שכן מתוך ביטול היש לאין נולדת התחדשות המציאות.

המשל הוא לזרע, שמצמיח צמח חדש רק לאחר שהוא נרקב ושב אל העפר. תחילה מציאותו צריכה להתבטל, והביטול הזה, ה"אין", הוא שמוליד את הצמיחה החדשה.

6 וכך בשעת מתן תורה ע"י הרעש קולות וברקים עד שויחרד כל העם אשר במחנה¹⁸ באו לבחי' בטול במציאות¹⁹ ממש לאור א"ס ב"ה.

כך גם בשעת מתן תורה: בעקבות הרעש, הקולות והברקים, עד ש"ויחרד כל העם אשר במחנה", הגיעו לביטול מוחלט של עצם מציאותם לפני אור אין סוף, ברוך הוא.

בסיני הרעידו הקולות והברקים את העם עד שחרד, והביאו אותו לביטול מוחלט של מציאותו לפני אור אין סוף. כמו בזרע, תחושת העצמיות שלהם התבטלה.

ועל כל דבור ודבור פרח נשמתן²⁰ וע"י בטול היש לאין נמשך להם אור חדש מבחי' אור א"ס ב"ה ממש להיות גילוי א"ס ב"ה ממש בנפשותם.²¹

ו"על כל דיבור ודיבור פרח נשמתן"; ובאמצעות ביטול היש לאין נמשך אליהם אור חדש מבחינת אור אין סוף ממש, כדי שתתגלה בנפשותיהם ממש אין סוף, ברוך הוא.

הגמרא אומרת שעל כל אחד מדיבורי ה' פרח נשמתם. באמצעות ביטול ה"יש" ל"אין" נמשך אליהם אור חדש מאור אין סוף עצמו, כדי שאין סוף יתגלה בנפשותיהם.

וזוהו מאמר משה רבינו ע"ה כי לבעבור נסות אתכם²² בא האלקים. פ"י נסות הוא מלשון הרמת נס שבא האלקים בקולות וברקים עד שויחרד כל העם כדי להיות להם בטול במציאות כנ"ל:²³

וזוהו [פירוש] דברי משה רבנו עליו השלום: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים". כלומר, "נסות" הוא מלשון הרמת נס: האלקים בא בקולות וברקים, עד ש"ויחרד כל העם", כדי שיגיעו לכיטול מציאותם, כנזכר לעיל.

משה אמר לעם המפועל שה' בא "לנסות אתכם". בדרך כלל קוראים את המילה "נסות" במשמעות של להעמיד בניסיון. אדמו"ר הזקן דורש אותה מלשון "נס" — דגל שמרימים לגובה: ה' בא בקולות וברקים כדי להביא את העם לכיטול, וכך לרומם אותו.

קטע 3 • 71-12

מדוע לא המלאכים

7 והנה המלאכים בקשו את התורה.²⁴ ואמרו תנה הודך²⁵ על השמים ולא נתנה להם. והטעם כי הנה התהוות המלאכי הוא מבחי' הדבור כמ"ש וברוח פיו כל צבאם.²⁶

והנה המלאכים ביקשו את התורה ואמרו: "תנה הודך על השמים", אך היא לא ניתנה להם. הטעם לכך הוא שהמלאכים התהוו מבחינת הדיבור, כפי שנאמר: "וברוח פיו כל צבאם".

הגמרא מספרת שכאשר משה עלה לקבל את התורה, המלאכים התנגדו וביקשו אותה לעצמם, תוך שהם מצטטים את הפסוק "תנה הודך על השמים"; אולם התורה לא ניתנה להם. אדמו"ר הזקן מסביר שהטעם לכך הוא שהמלאכים נבראו מ"דיבורו" של ה', כפי שנאמר: "וברוח פיו כל צבאם".

ובחי' הדבור הוא בחי' עלמא דאתגליי כמו הדבור הגשמי שבאדם עד"מ שהוא לבוש אמצעי של הנפש שאינו מתאחד כ"כ עם הנפש אלא הוא יוצא מהעלם אל הגילוי לחוץ לזולתו.²⁷

ובחינת הדיבור היא בחינת העולם הגלוי, כמו הדיבור הגשמי שבאדם, למשל: הוא לבוש אמצעי של הנפש, שאינו מאוחד כל כך עם הנפש, אלא יוצא מן העלם אל הגילוי, החוצה, אל הזולת,

הדיבור שייך ל"עולם הגלוי". אצל האדם, הדיבור הוא לבוש אמצעי של הנפש: הוא אינו מאוחד עמה בעומק, אלא יוצא ממנה כדי להגיע אל אדם אחר.

8 ונעשה בחי' בפ"ע. משא"כ ישראל עלו במחשב' שהוא בחי' לבוש הפנימי שמתאחד עם הנפש והוא בחי' עלמא דאתכסיא.

ונעשית לדבר בפני עצמו. לעומת זאת, ישראל עלו במחשבה, שהיא בחינת הלבוש הפנימי המאוחד עם הנפש; והיא בחינת העולם הנסתר (עלמא דאתכסיא).

הדיבור נעשה לדבר בפני עצמו. לעומת זאת, נשמות ישראל "עלו במחשבתו" של ה', והמחשבה היא הלבוש הפנימי של הנפש, המאוחד עמה ושייך ל"עולם הנסתר".

כי המחשבה הוא בבחי' העלם והמחשבה היא מתאחדת עם הנפש המשכלת תמיד בלי פירוד כי א"א להיות גילוי השכל כלל בלא מחשבה²⁸ שמחשב ומהרהר בשכל זה.

שהרי המחשבה היא בבחינת העלם, והיא מאוחדת תמיד עם הנפש המשכלת, בלי להיפרד ממנה, שכן אי אפשר כלל לגלות רעיון בלי מחשבה, שבה חושבים ומהרהרים באותו רעיון.

המחשבה נשארת בפנים ומאוחדת תמיד עם הנפש המשכלת, ואינה נפרדת ממנה לעולם. אי אפשר לגלות רעיון כלל בלי לחשוב עליו במחשבה.

אבל באותיות הדבור אין השכל מתלבש אלא לפעמים כשעולה ברצונו לדבר.²⁹ כך עדי"מ למעלה יש בחי' אותיות כי אותיות הוא מלשון המשכות כמו אתא בקר.³⁰

אבל באותיות הדיבור הרעיון מתלבש רק לעיתים, כאשר עולה ברצונו של אדם לדבר. כך גם למעלה, בדרך משל, יש בחינת אותיות; שהרי "אותיות" קשור ללשון המשכה, כמו בביטוי "אתא בוקר" — הבוקר בא.

לעומת זאת, הדיבור נושא את השכל רק לעיתים, כאשר אדם מחליט לדבר. כך יש גם למעלה "אותיות": המילה "אותיות" קשורה למילה "אתא", שפירושה "בא", כמו בביטוי "אתא בוקר"; כלומר, האותיות הן צינורות שממשיכים דבר מה.

9 וכן ואתה מרבבת קדש³¹ כו'. ויש בחי' אותיות הדבור שמהן התהוות המלאכים. ויש אותיות המחשבה ששם עלו ישראל

וכן גם: "והוא בא מן הרבבות הקדושות" וכו'. ויש בחינה של אותיות הדיבור, שמהן נבראו המלאכים; ויש אותיות המחשבה, שבהן עלו ישראל,

בפסוק "והוא בא מן הרבבות הקדושות" מופיעה אותה מילה, "בא", במשמעות של ביאה. יש אפוא "אותיות הדיבור", שמהן נבראו המלאכים, ו"אותיות המחשבה", שבהן עלו נשמות ישראל.

כי ס' רבוא אותיות התורה הן ס' רבוא שרשי נשמות ישראל שהאותיות הן בחי' לבושין וכמאמר אליהו³² בתקוני זוהר לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין³³ לבני נשא.

כי שש מאות אלף אותיות התורה הן שש מאות אלף שורשי הנשמות של ישראל; שכן האותיות הן בחינת לבושים, וכמאמר אליהו בתיקוני הזוהר: "לבושים תיקנת להם, שמהם פורחות נשמות לבני אדם".

שורשם של ישראל באותיות התורה: שש מאות אלף אותיותיה מקבילות לשש מאות אלף נשמות השורש של ישראל. האותיות הן "לבושים", כדברי אליהו בתיקוני הזוהר: ה' תיקן לבושים לספירות, ומהם פורחות נשמות לבני אדם.

רק ישראל עלו במחשבה הוא בחי' לכוש הפנימי שמתאחד עם הנפש. וזה נקי' בזוהר איהו וגרמוהי חד בהון:

אלא שישראל עלו במחשבה, שהיא בחינת הלכוש הפנימי המתאחד עם הנפש. ועל כך אומר הזוהר: "הוא וכליו אחד בהם".

ישראל עלו במחשבה, הלכוש הפנימי המאוחד עם הנפש. הזוהר מכנה קשר כזה "הוא וכליו אחד בהם"; הפסקאות הבאות מסבירות את הביטוי.

10 וביאור הדבר. כי הנה איהו וחיוהי חד בהון קאי על בחינת חכמה³⁴ דאנת הוא חכים³⁵ כו'.

ביאור העניין: "הוא וחיוו אחד בהם" מתייחס לבחינת חכמה, [כמו שנאמר:] "אתה חכם" וכו'.

כעת יש לבאר שתי לשונות מן הזוהר. "הוא וחיוו אחד בהם" מתייחס לחכמה של ה', שעליה נאמר בתפילת אליהו: "אתה חכם", ובהמשך נאמר שהוא חכם בחכמה שאינה ידועה.

כי החכמה נקי' חיוהי.³⁶ כמ"ש והחכמה תחיה.³⁷ ואיהו היינו אור א"ס בעצמו שהוא רם ונשא לאין קץ מבחי' חכמה כו'.³⁸

שכן החכמה נקראת "חיוו", כמו שנאמר: "והחכמה תחיה". ו"הוא" הוא אור אין סוף עצמו, שהוא נעלה ונשגב עד אין קץ מבחינת חכמה וכו'.

החכמה נקראת "חיוו" של ה', משום שבכתוב נאמר שהחכמה נותנת חיים. "הוא" הוא אור אין סוף עצמו, הנעלה לאין שיעור מן החכמה.

11 ומ"מ כשמתלבש אור א"ס ב"ה בחכמה נעשה איהו וחיוהי חד בהון. כי הוא המדע והוא הידוע³⁹ כו'.

ובכל זאת, כאשר אור אין סוף מתלבש בחכמה, נעשה "הוא וחיוהי חד בהון" — הוא וחיותו אחד בהם. שהרי הוא הדעה והוא הידוע וכו',

אף שאור אין סוף נעלה מחכמה, כשהוא מתלבש בחכמה הם נעשים אחד: "הוא וחיותו אחד". כידוע, הקב"ה עצמו הוא הדעה והידוע; ידיעתו אינה דבר נפרד ממנו.

והוא וחכמתו א'. ואיהו וגרמוהי קאי על בחי' אותיות המחשבה שכשמתלבש אור א"ס ב"ה בבחי' המחשבה שהוא בחי' גרמוהי שהן בחינת אותיות ולבושין

והוא וחכמתו אחד. והביטוי "הוא וכליו" מתייחס לבחינת אותיות המחשבה: כאשר אור אין סוף מתלבש בבחינת המחשבה, שהיא בחינת "כליו", כלומר בחינת האותיות והלבושים,

"הוא וחכמתו אחד". הביטוי השני, "הוא וכליו אחד", מתייחס לאותיות המחשבה: הלבושים, שהזוהר מכנה "כליו", שבהם אור אין סוף מתלבש.

כמאמר לבושין תקינת לון⁴⁰ כו'. מ"מ נעשה איהו וגרמוהי חד בהון כי לא מחשבותי מחשבותיכם.^{41, 42, 43}

כמאמר "לבושין תקינת לון" וכו'. ובכל זאת נעשה "הוא וכליו חד בהון", שהרי "לא מחשבותי מחשבותיכם".

אלה הלבושים שבתפילת אליהו. ואף שם הוא ו"כליו" אחד, שהרי, כפי שנאמר בישעיהו, "לא מחשבותי מחשבותיכם": בניגוד למחשבת האדם, מחשבת ה' אינה נפרדת ממנו.

12 ולכן לא נתנה התורה להמלאכים שמפני היותם מבחי' הדבור שהוא בחי' לבוש האמצעי⁴⁴ שאינו מתאחד⁴⁵ כ"כ עם הנפש

לכן התורה לא ניתנה למלאכים, מפני שהם שייכים לבחינת הדיבור, שהוא הלבוש האמצעי, שאינו מאוחד עם הנפש במידה רבה כל כך.

זו הסיבה שהתורה לא ניתנה למלאכים. מקורם בדיבור של ה', הלבוש האמצעי, שאינו מאוחד עם מקורו כמו המחשבה.

כמו המחשבה שהוא בחי' לבוש הפנימי לכך אין יכולים להמשיך גילוי יחוד אור א"ס ב"ה ממש בעסק התורה ועבודת המצות שיתגלה יחוד אור א"ס ב"ה למטה כמו למעלה אלא ישראל שעלו במחשבה:

ואילו המחשבה היא בחינת הלבוש הפנימי; לכן המלאכים אינם יכולים להמשיך, באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות, גילוי של אחדות אור אין סוף ממש, הקב"ה, כך שאחדות אור אין סוף תתגלה למטה כפי שהיא למעלה. רק ישראל, שעלו במחשבה, יכולים לעשות זאת.

המחשבה היא הלבוש הפנימי. המלאכים, שמקורם בדיבור בלבד, אינם יכולים להמשיך באמצעות התורה והמצוות גילוי של אחדות ה' האמיתית, כך שתתגלה למטה כפי שהיא למעלה; רק ישראל, שעלו במחשבה, יכולים לעשות זאת.

קטע 4 • 131-19

מדוע הנשמות נזקקו לגופים

13 והנה עם היות⁴⁶ העילוי בישראל רב מבמלאכים מצד נשמותיהם כנ"ל. אעפ"כ לא נתנה להם התורה אלא בהתלבשותן בגוף ונפש החיונית.

והנה, אף שמעלתם של ישראל על המלאכים גדולה מצד נשמותיהם, כפי שהוסבר לעיל, בכל זאת התורה ניתנה להם רק כשהם מלובשים בגוף ונפש החיונית.

נשמות ישראל נעלות מהמלאכים, כפי שהוסבר לעיל; ואף על פי כן, התורה ניתנה להם רק כשהן מלובשות בגוף ונפש החיונית. הנשמות לבדן, במעמד הר סיני, לא הספיקו; הגוף היה צריך להיות חלק מן הדבר.

כי הנה נודע שתכלית ירידת הנשמה לעוה"ז להתלבש בגוף ונפש החיונית ירידה זו צורך עלייה היא

כי ידוע שתכלית ירידת הנשמה לעולם הזה, להתלבש בגוף ונפש החיונית, היא ירידה לצורך עלייה,

הטעם הידוע הוא שירידת הנשמה לעולם הזה, לגוף ולנפש החיונית, היא ירידה לצורך עלייה. היא יורדת כדי לעלות למדרגה גבוהה יותר מזו שהייתה בה קודם.

דהיינו להעלותה מבחי"איהו וגרמוהי לבחי"איהו וחיוהי ונקי' בזוה"ק לאשתאבא בגופא דמלכא^{47,48}

דהיינו להיות

כלומר, להעלותה מבחינת "איהו וגרמוהי" (הוא וכליו) לבחינת "הוא וחיו". בזוהר הקדוש הדבר נקרא "להשתאב בגופא דמלכא" — להיבלע בגוף המלך; כלומר, להיות

העלייה היא מ"הוא וכליו", אחדות באמצעות לבושים, ל"הוא וחיו", אחדות עמוקה יותר. הזוהר מכנה זאת "להשתאב בגופא דמלכא" — להיבלע בגוף המלך.

כמו התאחדות הגוף עם הנפש בהתלבשותה בו שכל כאב ומכה אשר בגוף ח"ו מרגשת הנפש ומתפעלת ממקרי הגוף לפי

כמו התאחדות הגוף עם הנשמה כשהיא מלוכשת בו, כך שכל כאב ומכה שבגוף, חס ושלום, מורגשים בנשמה והיא מושפעת ממה שקורה לגוף, משום

הדוגמה לאחדות הזאת היא האופן שבו הנשמה מחוברת לגוף. הנשמה חשה כל כאב ומכה שהגוף סובל, והיא מושפעת מכל מה שקורה לו.

שהם מתאחדים והיו לאחדים ממש וא"א להיות העלאה כזו מצד נשמותיהם שעלו במחשבה בלבד שהוא בחי' לבוש הנפש

שהם מאוחדים ונעשו ממש לאחד. עלייה כזאת אינה יכולה להיות מצד נשמותיהם בלבד, שעלו במחשבה, שהיא בחינת לבוש של הנשמה,

הסיבה לכך היא שהנשמה והגוף נעשו ממש לאחד. הנשמות לבדן אינן יכולות להגיע לעלייה כזאת, שכן הן עלו רק במחשבה, והמחשבה היא רק לבוש של הנשמה.

וכמאמר לבושין תקינת לון⁴⁹ כי אותיות המחשבה לגבי נפש המשכלת עם היות שמתאחדת בהן וא"א להיות שכל בלי מחשבה מ"מ האותיות שבמחשבה הן כלבוס תחליפם ויחלופו.⁵⁰

וכמאמר "לבושין תקינת לון" — התקנת להם לבושים. אותיות המחשבה, ביחס לנפש המשכלת, אף שהיא מתאחדת עמן ואין רעיון בלי מחשבה, בכל זאת אותיות המחשבה הן כמו שנאמר: "כלבוס תחליפם ויחלופו".

אליהו מכנה את האותיות "לבושים". אף שהשכל מתאחד עם אותיות המחשבה, ואין רעיון בלי מחשבה, האותיות הללו עדיין דומות ללבוס שאפשר להחליף, כפי שנאמר: "כלבוס תחליפם ויחלופו".

שהרי שכל אי יכול להתלבש באותיות אלו ולפעמים באותיות אלו ואינו מתאחד ממש כגוף עם הנפש שהתאחדות זו הוא בחי איהו וחיהי שהנפש מתפעלת בחיי הגוף כו'.

שהרי רעיון אחד יכול להתלבש באותיות אלה, ולעיתים באותיות אחרות, ולכן אינו מתאחד עמן ממש כפי שהגוף מתאחד עם הנשמה. אחדות זו היא כחינת "הוא וחיי", שבה הנשמה מושפעת מחיי הגוף וכו'.

ההוכחה היא שאפשר לחשוב את אותו רעיון במילים אלה או במילים אחרות, ולכן הוא אינו נעשה אחד עמן ממש כפי שהנשמה אחת עם הגוף. אחדות הנשמה עם הגוף היא כחינת "הוא וחיי", שכן הנשמה חיה וחשה באמצעות חיי הגוף.

ואין יחוד זה מתגלה בנשמה מצד עצמה אלא בהתלבשותה בגוף עם נפש החיונית שירידה זו צורך עלייה היא:

ואחדות זו אינה מתגלה בנשמה מצד עצמה, אלא רק כשהיא מלוכשת בגוף עם הנפש החיונית; כי ירידה זו היא לצורך עלייה.

האחדות העמוקה הזאת אינה מתגלה בנשמה כשהיא לעצמה, אלא רק כשהיא מלוכשת בגוף עם הנפש החיונית. לכן ירידת הנשמה היא לצורך עלייה.

14 והענין כי הנה נפש הבהמית החיונית נלקחה משרשה מחיות הקדש שבמרכבה⁵¹ פני אריה פני שור⁵² כו'. והנה החיות נושאות ומנושאות עם הכסא.

ביאור העניין הוא כך: הנפש הבהמית, שהיא נפש חיותית, נלקחה בשורשה מחיות הקודש שבמרכבה — "פני אריה", "פני שור" וכו'. והנה, החיות נושאות ונישאות עם הכיסא.

שורשה של הנפש הבהמית-החיותית הוא בחיות הקודש, היצורים החיים שבמרכבת יחזקאל, שפניהם פני אריה, פני שור וכן הלאה. החיות הללו נושאות את הכיסא, ובה בעת נישאות עמו.

פני לפי שהם מנושאות לגבי הכסא⁵³ שהם בטלים אליו כבטול הסוס לגבי רוכבו עד"מ הסוס מתנהג לפי רצון רוכבו שע"ש זה נק' מרכבה.⁵⁴

כלומר, הן נישאות ביחס לכיסא, משום שהן בטלות אליו, כמו סוס הבטל לרוכבו. למשל, הסוס מתנהל לפי רצון רוכבו, ומשום כך הוא נקרא מרכבה.

הן "נישאות" בכך שהן בטלות לכיסא, כמו שסוס בטל לרוכבו והולך לכל מקום שהרוכב רוצה. לכן הן נקראות מרכבה — כלי שאין לו רצון משלו.

(וכן האבות הן המרכבה⁵⁵ לפי שהיו בטלים תמיד ליחודו ית') ולכך הם נושאות ג"כ את הכסא

(כך גם האבות הם המרכבה, מפני שהיו בטלים תמיד לייחודו יתברך). ולכן הן גם נושאות את הכיסא,

בסוגריים: גם האבות נקראים "המרכבה", מפני שהיו בטלים תמיד לייחודו של ה'. ומכיוון שהחיות בטלות, הן גם נושאות את הכיסא.

כמו עד"מ הסוס עם היות שהרוכב עליו הוא העיקר והסוס הוא בטל וטפל אל הרוכב עליו מ"מ הסוס

כמו למשל בסוס: אף שהרוכב עליו הוא העיקר, והסוס בטל וטפל לרוכבו, אף על פי כן הסוס

המשל נמשך: הרוכב הוא העיקר, והסוס בטל וטפל לו. ואף על פי כן, הסוס הוא שנושא אותו.

מנהיג את הרוכב ממקום למקום עד מקום שאין הרוכב יכול להגיע לשם מצד עצמו. כך החיות נושאות את הכסא ממקום ומשכן כבוד' למקום רם ונשא.

מוליך את הרוכב ממקום למקום, אל מקום שהרוכב אינו יכול להגיע אליו בכוחות עצמו. כך גם החיות נושאות את הכיסא ממקום משכן כבודו למקום רם ונישא.

הסוס מביא את הרוכב למקומות שלא היה יכול להגיע אליהם בכוחות עצמו. כך גם החיות נושאות את הכיסא ממקומו, משכן כבודו של ה', אל מדרגה נישאה ונעלה ממנו.

15 והענין הוא כי הנה כתיב ועל דמות הכסא⁵⁶ דמות כמראה אדם וגו'. כמראה בכ"ף הדמיון שדרך וסדר ההשתלשלות מעולם ועד עולם מריש כל דרגין כו'

ההסבר הוא כך: כתוב: "ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם" וגו'. "כמראה" — בכ"ף הדמיון, שכן דרך וסדר ההשתלשלות מעולם לעולם, מראש כל הדרגות וכו',

יחזקאל ראה על הכיסא "דמות כמראה אדם". כ"ף הדמיון שבמילה "כמראה" מציינת שמדובר בדמיון בלבד: כל סדר העולמות, מן הדרגה הגבוהה ביותר ומטה, בנוי בדומה לצורת אדם.

הוא בבחי' אדם בג' קוין יד ימין ושמאל ואמצע הוא הגוף וכך נמשך סדר ההשתלשלות חסד דרועא ימינא⁵⁷ וגבורה כו'.

הוא בצורת "אדם", בשלושה קווים: יד ימין, יד שמאל והאמצע, שהוא הגוף. וכך נמשך סדר ההשתלשלות: "חסד הוא הזרוע הימנית", וגבורה וכו'.

בדומה לאדם, גם הוא בנוי משלושה קווים: יד ימין, יד שמאל והגוף שבאמצע. כך מתפתח סדר ההשתלשלות, כפי שמונה תפילת אליהו: חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה השמאלית, וכן הלאה.

16 והחיות בנשאם את הכסא נושאות את מראה אדם שעליו⁵⁸ למעלה לבחינת כי לא אדם הוא⁵⁹ כו'

והחיות, כשהן נושאות את הכיסא, נושאות את "מראה אדם" שעליו כלפי מעלה, אל הבחינה של "כי לא אדם הוא" וכו',

כשהחיות נושאות את הכיסא, הן מעלות את ה"אדם" שעליו כלפי מעלה, אל הבחינה שעליה נאמר בפסוק "כי לא אדם הוא" — ה' כפי שהוא, מעבר לכל צורה.

למעלה מבחי' וגדר ההשתלשלות להמשיך משם אור חדש לבחי' אדם שעל הכסא והוא בחינת המשכה חדשה⁶⁰ ואור חדש מבחי' סוכי"ע⁶¹ לבחינת ממכ"ע. כי הנה אנת הוא חכים.⁶² פ"י שמתלבש בבחי' חכים כו'.

למעלה מן הבחינה ומן הגבולות של ההשתלשלות, כדי להמשיך משם אור חדש אל בחינת ה"אדם" שעל הכיסא. זוהי המשכה חדשה ואור חדש מבחינת סוכב כל עלמין לבחינת ממלא כל עלמין. כי הנה, "אתה הוא חכם" — פירוש הדבר שהוא מתלבש בבחינת "חכם" וכו'.

בחינה זו היא למעלה מגבולות ההשתלשלות. משם מורידות החיות אור חדש אל ה"אדם" שעל הכיסא: המשכה חדשה מסוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין, שהרי ה' הוא "חכם" רק כשהוא מתלבש בחכמה.

17 והוא בעצמו ית' רם ונשא כי לאו מכל אלין מדות כלל⁶³ ושם נאמר כי לא אדם הוא⁶⁴ כו' שאינו מקבל שינויים והתחלקות המדרגות חסד דרועא ימינא כו' שבבחי' אדם.

אך הוא יתברך עצמו רם ונישא, שכן אינו מכל המידות הללו כלל. ועל כך נאמר: "כי לא אדם הוא" וכו' — הוא אינו נתון לשינויים ולהתחלקות למדרגות, כגון חסד שהוא הזרוע הימנית וכו', השייכים לבחינת אדם.

הקב"ה עצמו נעלה מכל זה; כפי שנאמר בתפילת אליהו, הוא "אינו מכל המידות הללו כלל". על מדרגה זו נאמר "כי לא אדם הוא": הוא אינו נתון לשינויים ולהתחלקות למדרגות — חסד שהוא הזרוע הימנית וכדומה — השייכים לצורת "אדם".

כי בחינת⁶⁵ ההשתלשלות הוא מעילה לעלול מריש כל דרגין שהוא עולם האצי' עד סוף העשיה שהוא חיות הארץ הלזו ממאמר יקוו המים כו' ותראה היבשה⁶⁶ כו'. תדשא הארץ⁶⁷ כו' והוא בחי' ממכ"ע.

ההשתלשלות נמשכת מעילה לעלול, מראש כל המדרגות — עולם האצילות — ועד סוף העשיה, שהוא החיות של הארץ הזאת מן המאמרים "ייקוו המים" וכו', "ותראה היבשה" וכו', "תדשא הארץ" וכו'. זוהי בחינת ממלא כל עלמין.

סדר ההשתלשלות נמשך מעילה לעלול, מעולם האצילות, העולם העליון ביותר, ועד סוף העשיה, שהוא חיותה של הארץ הזאת מן המאמרים שבהם נבראה, כגון "ייקוו המים", "ותראה היבשה" ו"תדשא הארץ". השפע המדורג הזה הוא ממלא כל עלמין.

אבל למעלה מבחי' ההשתלשלות הוא בחי' סוכי"ע שהוא אור א"ס ב"ה בבחי' העלם הוא שוה ממש בסוף העשיה כמו בראש האצילות כי לפניו כחשכה כאורה⁶⁸ כו'.

אך למעלה מבחינת ההשתלשלות נמצאת בחינת סוכב כל עלמין, שהוא אור אין סוף ברוך הוא בהעלם; הוא שווה ממש בסוף העשיה כמו בראש האצילות, שכן לפניו "כחשכה כאורה" וכו'.

למעלה מן ההשתלשלות נמצא סוכב כל עלמין: אור אין סוף בהעלם. הוא נמצא במידה שווה בקצה התחתון של העשיה ובראש האצילות, שכן לפניו, כלשון הפסוק, החושך והאור שווים.

18 ועל הארץ מתחת אין עוד⁶⁹ וכולא קמיה כלא חשיבא וגם עולם האצילות ולמעלה מהאצילות הוא כטפה מים האוקיינוס רק

[ו] "על הארץ למטה אין עוד", ו"הכול לפניו נחשב כאין"; ואפילו עולם האצילות, ומה שמעל לאצילות, הוא כטיפת מים לעומת האוקיינוס. אלא

מנקודת מבט זו, "אין עוד על הארץ למטה", והכול לפניו נחשב כאין. אפילו עולם האצילות ומה שמעליו הם כטיפת מים לעומת האוקיינוס.

שע"י צמצומים עצומים נאצלו חסד דרועא ימינא תפארת גופא כו'. חכמה מוחא בינה לבא כו'. קרקפתא דתפלין⁷⁰ כו' הוא בחי' אדם שעל הכסא.

רק באמצעות צמצומים עצומים נאצלו "חסד — הזרוע הימנית, תפארת — הגוף" וכו'; "חכמה — המוח, בינה — הלב" וכו'; "הגולגולת של התפלין" וכו'. זו בחינת ה"אדם" שעל הכיסא.

רק באמצעות צמצומים עצומים נאצלו הספירות בצורת "אדם": חסד — הזרוע הימנית, תפארת — הגוף, חכמה — המוח, בינה — הלב, וכתר — הגולגולת שעליה מונחות התפלין. המבנה הזה הוא ה"אדם" שעל הכיסא.

19 וכדי להמשיך מבחי' כי לא אדם לבחי' אדם להיות אנת הוא חכים והמשכות ג' קוין חסד דרועא ימינא כו'

וכדי להמשיך מבחינת "כי לא אדם" לבחינת "אדם", כך שיהיה "אתה הוא חכים" ויימשכו שלושת הקווים — "חסד, זרוע ימין" וכו',

המטרה היא להמשיך מבחינת "כי לא אדם" אל בחינת "אדם", כך שהקב"ה יהיה "חכים", ושלושת הקווים — חסד כזרוע ימין וכן הלאה — יימשכו.

זאת היא עבודת המלאכים להרים ולנשאות את הכסא וכמראה אדם שעליו לבחי' כי לא אדם הוא⁷¹ כו' להמשיך משם המשכה חדשה והתהוות חדש בבחי' אדם.

זוהי עבודת המלאכים: להרים ולנשא את הכיסא ואת "מראה אדם" שעליו אל הבחינה של "כי לא אדם הוא" וכו', ומשם להמשיך המשכה חדשה והתהוות חדשה בבחינת "אדם".

זוהי עבודת המלאכים: הם מרימים את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו אל הבחינה של "כי לא אדם הוא", ומשם ממשיכים המשכה חדשה והתהוות חדשה אל בחינת "אדם".

קטע 5 • 201-26

האבות, המצוות ואנכי

20 ועדיי האבות הן הם המרכבה בבחינת מרכבתא עלאה להעלות מדותיו ית' אליו בבחינת בטול לך ה'

הגדולה והגבורה⁷² כו' ⁷³ להיות נמשך בהם

ובאותו אופן, האבות הם עצמם המרכבה, בבחינת מרכבה עליונה: הם העלו את מדותיו יתברך אליו בביטול, [כמו שנאמר] "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו', כדי שתימשך בהם

גם האבות הם "המרכבה", מרכבה עליונה: הם העלו את מדותיו של ה' אליו בביטול, כמאמר "לך ה' הגדולה והגבורה", מתוך הכרה שהמדות שייכות לו בלבד.

ועל ידם גלוי אלקות ואור א"ס ב"ה ממש והיינו ע"י מס"נ לה' בתשוקה וצמאון ליכלל ולהבטל באור א"ס ב"ה ממש. אברהם במדת האהבה כמ"ש אברהם אוהבי.^{74.75}

ועל ידם התגלו האלקות ואור אין סוף ממש, ברוך הוא. הדבר נעשה באמצעות מסירות נפש לה', מתוך כמיהה וצימאון להיכלל ולהתבטל באור אין סוף ממש, ברוך הוא: אברהם במדת האהבה, ככתוב: "אברהם אוהבי",

באמצעות נמשכו למטה האלקות ואור אין סוף עצמו. הדבר נעשה בזכות מסירות נפשם, כמיהתם וצימאונם להיפגג בה' ולהתבטל בו; אברהם עבד את ה' באהבה, כפי שה' מכנה אותו "אברהם אוהבי".

21 ויצחק במדת הגבורה כמ"ש ופחד יצחק⁷⁶ כו'. וכן אנחנו זרע אברהם אוהבך בני יצחק יחידו כו'.

ויצחק עבד כמידת הגבורה, כפי שנאמר: "ופחד יצחק" וכו'. וכך גם אנחנו: "זרע אברהם אוהבך, בני יצחק יחידו" וכו'.

יצחק עבד את ה' מתוך גבורה ויראה, כפי שיעקב מתאר את ה' כ"פחד יצחק". אנחנו, צאצאיהם, הם "זרע אברהם אוהבך, בני יצחק יחידו", כפי שנאמר בתפילת הבוקר.

והוא ע"י קיום המצוות והתורה כי יש מצוות שהן בבחי' ההעלאה⁷⁷ כמו תרומה ומעשר וצדקה כמ"ש צדקה תרומם גוי⁷⁸ כו'.

והדבר נעשה באמצעות קיום המצוות והתורה. יש מצוות שעניינן העלאה, כגון תרומה, מעשר וצדקה, כפי שנאמר: "צדקה תרומם גוי" וכו'.

הדבר נעשה באמצעות קיום המצוות והתורה. יש מצוות שפועלות על ידי העלאה, כגון תרומה, מעשרות וצדקה; הפסוק "צדקה תרומם גוי" משתמש בשורש של המילה תרומה.

22 ויש מצות שהם בבחי' המשכות כמו ציצית ותפילין כו'. ובהם ועל ידם תתעלה הנפש לא"ס ב"ה ממש. ויומשך גילוי אור א"ס ממש בנפש.

ויש מצוות שהן בבחינת המשכה, כמו ציצית ותפילין וכו'. בהן ועל ידן תתעלה הנפש אל אין סוף ממש, ותימשך בנפש התגלות של אור אין סוף ממש.

מצוות אחרות פועלות בדרך של המשכה, כמו ציצית ותפילין. באמצעות שני סוגי המצוות מתעלה הנפש אל אין סוף, ואור אין סוף נמשך אל הנפש.

אך בהיות שהתורה⁷⁹ והמצות מלובשים בג' גוונין תורה ועבודה וג"ח. חסד דרועא ימינא מלמעלה למטה.⁸⁰

אולם, כיוון שהתורה והמצוות מלובשות בשלושה גוונים — תורה, עבודה וגמילות חסדים: חסד הוא "הזרוע הימנית", מלמעלה למטה;

אלא שהתורה והמצוות באות כשהן מלובשות בשלושה "גוונים": תורה, עבודה וגמילות חסדים. חסד הוא הזרוע הימנית, הנמשכת מלמעלה למטה.

23 ועבודה היא עבודת הקרבנות ממטה למעלה אשה ריח ניחוח כו' ועסק התורה הוא קו הממוצע⁸¹ כי התורה כלולה משתייהן.

ועבודת ה' היא עבודת הקרבנות, מלמטה למעלה, "אשה ריח ניחוח" וכו'; ואילו העיסוק בתורה הוא הקו האמצעי, מפני שהתורה כוללת את שני הכיוונים.

עבודת ה', עבודת הקרבנות, עולה מלמטה למעלה, כ"אשה ריח ניחוח". לימוד התורה הוא הקו האמצעי, משום שהוא כולל את שני הכיוונים.

ולכן נקראת בשם בריח התיכון שמבריה מן הקצה אל הקצה.⁸² וכדי להעלות התורה ולקשרה באור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מבחי' אדם כי לא אדם הוא.^{83,84} הוא ע"י ישראל שהם זרע אברהם יצחק ויעקב.

לכן היא נקראת "בריה התיכון", המכריח מקצה אל קצה. כדי להעלות את התורה ולקשור אותה באור אין סוף ממש, ברוך הוא, שלמעלה מבחינת "אדם" — "כי לא אדם הוא" — הדבר נעשה באמצעות ישראל, שהם זרע אברהם, יצחק ויעקב.

לכן התורה נקראת "בריה התיכון", שעבר בכל קרשי המשכן מקצה אל קצה. העלאת התורה עצמה וקשירתה באור אין סוף, שלמעלה מבחינת "אדם", תלויות בישראל, זרע אברהם, יצחק ויעקב.

24 וירושא לנו מאבותינו התשוקה והצמאון להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה ממש. וניתן להם כח זה במ"ת שהם יעלו וינשאו בחי' אדם ג' קוין למעלה מבחי' אדם למעלה כנ"ל.⁸⁵

וירשנו מאבותינו את הכמיהה והצימאון להתבטל ולהיכלל ממש באור אין סוף, ברוך הוא. ובמתן תורה ניתן להם הכוח להעלות ולרומם את בחינת "אדם", שלושת הקווים, למעלה מבחינת "אדם" שלמעלה, כפי שהוסבר לעיל.

ירשנו מהאבות את הכמיהה והצימאון להתבטל באור אין סוף. בסיני ניתן לישראל הכוח להעלות את ה"אדם", שלושת הקווים, מעל לבחינת "אדם", כפי שהוסבר לעיל.

25 ובהם ועל ידם יומשך גילוי אלקות ואור א"ס ב"ה שלמעלה מבחינת אדם בעסק תורתם ועבודתם בקיום המצות שבבחי' אדם.

בהם ועל ידם תימשך בעיסוקם בתורה ובעבודת ה' שלהם, בקיום המצוות השייכות לבחינת "אדם", התגלות אלקות ואור אין סוף, ברוך הוא, שלמעלה מבחינת "אדם".

באמצעות ישראל נמשכים אלקות ואור אין סוף, שלמעלה מ"אדם", אל לימוד התורה שלהם ולעבודת ה' שלהם, אף שהמצוות עצמן שייכות לבחינת "אדם".

וזהו אנכי הוי"ה אלקיך.⁸⁶ אנכי הוא אור אין סוף ב"ה בעצמו שלמעלה מגדר ההשתלשלות יהיה אלקיך ממש שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם ממש

וזהו [פירוש] "אנכי הוי' אלקיך". "אנכי" הוא אור אין סוף, ברוך הוא, בעצמו, שלמעלה מגבולות ההשתלשלות; והוא יהיה באמת "אלקיך", וישרה ויתגלה ממש בנפש האדם,

זהו פירוש הדיבר הראשון, "אנכי הוי' אלקיך". "אנכי" הוא אור אין סוף עצמו, שלמעלה מהשתלשלות, והוא יהיה באמת "אלקיך", וישרה ויתגלה בנפש האדם.

רק שנמשך ע"י בחי' ⁸⁷ הוי"ה צמצום והתפשטות כו'. אך לישראל נמשך בחינת הוי"ה זה מבחי' אנכי ממש.

אלא שהוא נמשך באמצעות בחינת הוי" — צמצום והתפשטות וכו'. אך לישראל נמשכת בחינת הוי" זו מבחינת "אנכי" ממש.

ההמשכה נעשית באמצעות שם הוי", שאותיותיו מורות על צמצום (היו"ד) והתפשטות (הה"א). אך לישראל נמשכת בחינת הוי" זו מבחינת "אנכי" ממש.

26 והיינו דוקא בהתלבשותה בגוף נפש החיונית שנלקחה מפני אריי פני שור⁸⁸ כוי שנושאות את הכסא ומראה אדם שעליו לבחיי

וזהו דווקא כאשר היא מתלבשת בגוף ובנפש החיונית, שנלקחה מ"פני אריה", "פני שור" וכו', הנושאים את הכיסא ואת "דמות אדם" שעליו, אל הבחינה של

הכוח הזה פועל דווקא כשהנשמה מתלבשת בגוף ובנפש חיונית. הנפש החיונית באה מפני האריה והשור, החיות הנושאות את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו כלפי מעלה.

כי לא אדם הוא⁸⁹ ועייזי יגיע להנשמה יתרון ומעלה יתירה בהתלבשותה בהם ותהיה ירידה צורך עלייה:

"כי לא אדם הוא". ובכך הנשמה משיגה יתרון ומעלה נוספת בהתלבשותה בהם, וירידתה נעשית צורך עלייה. הם נושאים אותה למעלה, אל הבחינה של "כי לא אדם הוא". לכן, בהתלבשותה בהם, הנשמה זוכה ליתרון שלא היה לה קודם, וירידתה נעשית ירידה לצורך עלייה.

קטע 6 • 271-30

כמו בעל תשובה

27 כי הנה נודע שגדול כח הבעל תשובה יותר מצדיק⁹⁰ כוי כמארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין⁹¹ כוי.

ידוע שכוחו של בעל תשובה גדול מכוחו של צדיק וכו', כפי שאמרו חז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו'. ידוע שמי שחוזר לה' לאחר שחטא, בעל תשובה, כוחו גדול מכוחו של צדיק. חז"ל אומרים שבמקום שבו עומדים בעלי תשובה, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד.

והטעם הוא ע"פ מאמר הזוהר⁹² דמשכין ליה בחילא יתיר. אשר לזאת בהתלבשות הנשמה בגוף ותרד פלאים⁹³ הוא בבחי' בעיית

הטעם לכך הוא על פי מאמר הזוהר, ש"מושכים אותו בכוח גדול יותר". לכן, כאשר הנשמה מתלבשת בגוף ו"ירדה פלאים", היא בבחינת בעל תשובה,

הזוהר מסביר את הטעם לכך: מושכים את נוכחותו של ה' "בכוח גדול יותר". כך גם הנשמה, בירידתה "פלאים" לתוך גוף, נעשית בדומה לבעל תשובה.

כי תגדל התשוקה והצמאון לה' בביטול אליו ית' ביתר שאת בכדי שתוכל נפשו שאת בהשגתה מחמת שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'.

שכן הכמיהה והצמאון לה', בביטול אליו יתברך, יגדלו בעוצמה רבה, במידה שנפשו יכולה לשאת בהשגתה, משום שהוא מתבונן בגדולתו של אין סוף ברוך הוא, שכפי ששמו כן הוא — אין לו סוף וכו'.

הכמיהה והצמאון שלה לה' גדלים בעוצמה רבה, במידה שהנשמה יכולה לשאת בהשגתה, משום שהיא מתבוננת בגדולתו של אין סוף, שאכן כפי ששמו מעיד עליו, אין לו סוף.

28 וכל תענוגי עוה"ז שהגוף והנפש החיונית נמשכים אחריהם הם רחוקים מאד מאור⁹⁴ ה' וקדושתו.

וכל תענוגי העולם הזה, שהגוף והנפש החיונית נמשכים אליהם, רחוקים מאוד מאור ה' ומקדושתו.

כל תענוגי העולם הזה, שהגוף והנפש החיונית רודפים אחריהם, רחוקים מאוד מאור ה' ומקדושתו.

ואי לזאת תכלה ותכסוף הנפש לצאת מנרתקה הן הם הלבושים שבגוף ונפש החיונית ויבא לידי קיום ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך⁹⁵ כו'.

ולכן הנפש תכלה ותכסוף לצאת מנרתיקה, כלומר מן הלבושים שבגוף ובנפש החיונית, והוא יבוא לקיים: "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" וגו'.

לנוכח זאת, הנפש משתוקקת וכוספת לצאת מ"נרתיקה" — הלבושים של הגוף והנפש החיונית. כך היא באה לקיים: "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך".

29 וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' כלה שארי ולבבי^{96,97} וגו'. וגם הוא מעלה יתירה הבאה

לאדם לאחר התלבשות הנשמה בגוף ביתר שאת מטרם

כמו שכתוב: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי" וכו'; "כלה שארי ולבבי" וכו'. גם זו מעלה נוספת שהאדם זוכה לה לאחר שהנשמה מתלבשת בגוף, והיא גדולה יותר מזו שהייתה לה לפני

המזמור מבטא את הכמיהה הזאת: "מי לי בשמים? ... כלה שארי ולבבי". זו מעלה שהנשמה זוכה לה רק לאחר כניסתה לגוף, והיא גדולה יותר מזו שהייתה לה קודם.

התלבשותה כיתרון האור הבא מן החשך⁹⁸ שבא לבחי' בכל מאדך⁹⁹ יותר מכדי השגת הנפש והוא בחי' בטול באור א"ס ב"ה ממש להמשיך משם גלוי אלקות ממש בעסק תורתו ועבודתו.

התלבשותה, בדומה ל"יתרון האור" הבא מן החושך: האדם מגיע לבחינת "בכל מאדך", למעלה ממה שהנפש יכולה להשיג. זוהי בחינת ביטול באור אין סוף עצמו, ברוך הוא, שממנו נמשכת התגלות ממשית של אלקות בעיסוקו בתורה ובעבודתו את ה'.

זהו יתרון האור הבא מן החושך: הנשמה מגיעה לאהבה "בכל מאדך", למעלה מהכנתה. זהו ביטול באור אין סוף עצמו, שממנו נמשכת אלקות ממשית לתוך לימוד התורה ועבודת ה'.

30 וכיז הוא עיי מית שאז ניתן הכח הזה לישראל להיות העלאה והמשכה זו על ידם להיות מס"נ עולה

כל זה הוא באמצעות מתן תורה, שאז ניתן לישראל הכוח להביא לידי כך שהעלאה והמשכה אלו ייעשו על ידם: שמסירות הנפש תעלה

כל זה נובע ממתן תורה, כאשר ישראל קיבלו את הכוח להביא לידי העלאה והמשכה אלו.

ונכלל בא"ס ב"ה ממש ולהיות המשכת התורה והמצות מבחי"אוא"ס ב"ה שזה נעשה דייקא עיי ישראל שזכו לזה במ"ת.

ויתכלל ממש באין סוף ברוך הוא, ושהמשכת התורה והמצוות תהיה מבחינת אור אין סוף ברוך הוא. הדבר נעשה דווקא באמצעות ישראל, שזכו לכך במתן תורה.

מסירות הנפש שלהם עולה ונכללת באין סוף, והתורה והמצוות שלהם ממשיכות מאור אין סוף. הדבר נעשה דווקא באמצעות ישראל, שזכו לכך במתן תורה.

משא"כ אם לא ניתן כח זה לא היה מסירת נפשם¹⁰⁰ עולה ונכלל כ"כ בעצמות אוא"ס ב"ה ממש

ואילו אילו לא ניתן כוח זה, מסירות נפשם לא הייתה עולה ונכללת במידה כה רבה בעצמות אור אין סוף ברוך הוא ממש,

אילו לא ניתן כוח זה, מסירות הנפש שלהם לא הייתה מגיעה בעומק כזה אל עצמות אור אין סוף.

וגם לא היה המשכת תורתו ועבודתו ממשיך כ"כ מבחי"אוא"ס ב"ה ממש אשר הוא למעלה מגדר עלמין למעלה מעלה מבחי"אדם בחי"כ לא אדם כו".¹⁰¹

וגם המשכת התורה ועבודת ה' שלהם לא הייתה ממשיכה במידה כה רבה מבחינת אור אין סוף ברוך הוא ממש, שהוא למעלה מגדר עולמות, למעלה הרבה מבחינת "אדם", מבחינת "כי לא אדם" וכו',

גם התורה ועבודת ה' שלהם לא היו ממשיכות במידה כה רבה מאור אין סוף, שהוא למעלה מגדר עולמות ולמעלה הרבה מבחינת "אדם", מבחינת "כי לא אדם".

שעליו הכתוב אומר אם צדקת מה תתן לו¹⁰² כו' אלא שבש"א נמשך כח זה במתן תורה להיות בהם תלוי המשכת המצות ונמשך בהם בחי"אנכי ממש להיות אלקיך ממש.

ועליו אומר הכתוב: "אם צדקת מה תתן לו" וכו'. אלא שבש"א נמשך כוח זה במתן תורה, כך שהמשכת המצוות תלויה בהם; ונמשכת בהם בחינת "אנכי" ממש, להיות אלקיך ממש.

על אותה בחינה אומר הכתוב: "אם צדקת מה תתן לו": הטוב האנושי כשלעצמו אינו יכול להגיע אליו. אך במתן תורה קיבלו ישראל את הכוח שהמשכת המצוות תהיה תלויה בהם, ו"אנכי" ממש נמשך בהם, להיות אלקיך ממש.

מחוץ למצרים, אין אלקים אחרים

31 וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים.¹⁰³ כי כל סדר ההשתלשלות נקי בשם מצרים כחי מצר וגבול שהוא

בכחי אדם גי קווין ומעלה ומטה כו' שהן התחלקות המדרגות¹⁰⁴

זהו [פירוש] "אשר הוצאתיך מארץ מצרים". כל סדר ההשתלשלות נקרא מצרים — בחינת מצר וגבול — מפני שהוא בבחינת "אדם", בעל שלושה קווים, מעלה ומטה וכו', שבהם המדרגות מתחלקות.

הדברים מסבירים את "אשר הוצאתיך מארץ מצרים". מצרים קשורה למצר, כלומר למקום צר ולהגבלה: כל סדר ההשתלשלות נקרא "מצרים", משום שהוא מוגבל במבנה של "אדם", בעל שלושה קווים ומדרגות עליונות ותחתונות, המחולקות זו מזו.

משא"כ לישראל ניתן כח היחוד באוא"ס שלמעלה מהשתלשלות כחי כי לא אדם כו'¹⁰⁵ שאין שם התחלקות המדרגות כלל.

אבל לישראל ניתן הכוח להתייחד עם אור אין סוף, שלמעלה מהשתלשלות, בבחינת "כי לא אדם" וכו', ושם אין חלוקה למדרגות כלל.

לישראל ניתן הכוח להתייחד עם אור אין סוף, שלמעלה מסדר ההשתלשלות, בבחינת "כי לא אדם", שבה אין חלוקה למדרגות כלל. וזהו היציאה האמיתית מ"מצרים".

32 ולא יהיה לך אלקים אחרים על פני¹⁰⁶ הגם שהוא לשון צווי הוא גם לשון הבטחה שלא יהיה כחי צמצום והעלם המעלים ומסתיר

"לא יהיו לך אלקים אחרים על פניי": אף שהדברים מנוסחים כציווי, יש בהם גם לשון הבטחה — שלא תהיה כחינה של צמצום והסתר המעלימים ומסתירים.

"לא יהיו לך אלקים אחרים על פניי" מנוסח כציווי, אך יש בו גם הבטחה: שום צמצום או הסתר לא יסתירו את אורו של ה'.

אור¹⁰⁷ ה' וקדושתו מפנימיות החיות מאוא"ס ב"ה עצמו שלמעלה מהשתלשלות גם חשך לא יחשיך¹⁰⁸ כו' משא"כ בסדר ההשתלשלות בכחי אדם נעשה ירידת המדרגות והתלבשות^{109, 110} בהשרי'.

אורו וקדושתו של ה', שמקורם בפנימיות החיות של אור אין סוף ברוך הוא עצמו, שלמעלה מהשתלשלות — "גם חושך לא יחשיך" — חושך לא יחשיך" וכו'. ואילו בסדר ההשתלשלות, בבחינת "אדם", מתרחשת ירידת המדרגות והן מתלבשות בשרים.

שום דבר לא יסתיר את החיות הפנימית שמקורה באור אין סוף עצמו, שלמעלה מהשתלשלות, ועליה נאמר: "גם חושך לא יחשיך". לעומת זאת, בסדר ההשתלשלות המדרגות יורדות ומתלבשות בשרים; אור התורה קורא להם "שבעים שרים" — הכוחות השמימיים הממונים על האומות.

33 וזהו אשר חלק¹¹¹ ה' אלקיך לכל העמים. משא"כ ואתכם לקח¹¹² ה' ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים מבחי שלמטה בהשתלשלות לבחי שלמעלה מהשתלשלות.

זהו [פירוש] "אשר ה' אלקיך חילק לכל העמים", ואילו "ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל, ממצרים" — מן הבחינה שמתחת להשתלשלות אל הבחינה שלמעלה מהשתלשלות.

משה אומר שהמאורות השמימיים הם מה ש"ה' אלקיך חילק לכל העמים", ואילו את ישראל "ה' לקח ויוציא מכור הברזל, ממצרים". ישראל נלקחו ממדרגה שבתוך השתלשלות אל מדרגה שלמעלה ממנה.

וזהו מבית עבדים¹¹³ כי במצרים בחינת סדר ההשתלשלות יכול להיות בית עבדים. וכמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל¹¹⁴ כו' משא"כ למעלה אין שם העלם והסתר כלל ויאר פניו אתנו סלה:¹¹⁵

זהו [פירוש] "מבית עבדים": כי במצרים, בסדר ההשתלשלות, יכולה להיות עבדות ובית עבדים; וכמו שאברהם, ממנו יצא ישמעאל וכו'. אבל למעלה אין שום העלם והסתר כלל: "יאר פניו עמנו, סלה".

לכן הפסוק מוסיף "מבית עבדים": בתוך "מצרים", סדר ההשתלשלות המדורג, יכולה להיות עבדות, ואפילו ממקור קדוש יכול לצאת דבר נחות יותר, כפי שישמעאל יצא מאברהם. למעלה מההשתלשלות אין שום העלם והסתר, כפי שנאמר בתהלים: "יאר פניו עמנו, סלה".

קטע 8 • ו' 34-37

זכור ושמור כאחד

34 וזהו זכור ושמור בדבור¹¹⁶ א' נאמרו. זכור לדכר. פ"י שהוא המשכה והשפעה מלמעלה למטה ונק' בשם זכירה שלשון

זהו [הפירוש של] "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו". "זכור" שייך לזכר, כלומר להמשכה ולהשפעה מלמעלה למטה. היא נקראת בשם "זכירה", משום שהמונח

כעת אפשר לבאר את הלימוד הפותח. "זכור" קשור ל"דכר", הצד הזכרי והמשפיע, ומציין זרימה מלמעלה למטה; המילים הבאות מסבירות מדוע זרימה זו נקראת "זכירה".

זכירה נופל על הריחוק להיות לזכרון בין עיניו לפי שרחוק ממנו וכך הוא בהמשכת אוא"ס ב"ה שלמעלה מהשתלשלות שמצד עצמו הוא רם ונשא קדוש ומובדל

"זכירה" נאמר על דבר מרוחק: [דבר צריך להיות] "לזיכרון בין עיניו", מפני שהוא רחוק ממנו. וכך גם בהמשכת אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מהשתלשלות: מצד עצמו הוא רם ונישא, קדוש ומובדל,

זוכרים דבר שנמצא במרחק; דבר נקבע כתזכורת "בין עיניו" משום שהוא רחוק, כפי שאומרת התורה על התפילין. כך גם אור אין סוף, שלמעלה מהשתלשלות, הוא מצד עצמו רם, קדוש ומובדל, ורחוק מן העולמות.

אלא אנת חכים שמתלבש בבחי' חכים וכדי להיות התלבשות צ"ל בחי' זכירה זכרנו ה' אלקינו.

אלא ש"אתה חכם" — הוא מתלבש בבחינת חכם. וכדי שתהיה התלבשות זו, צריכה להיות בחינת זכירה: "זכרנו ה' אלקינו".

אף על פי כן, הוא מתלבש בחכמה, כפי שנאמר "אתה חכם". כדי שהתלבשות זו תתרחש, נדרשת "זכירה" — חציית המרחק, כמו בתפילה "זכרנו ה' אלקינו".

35 ושמור לנוק' בחי' מקבל מלשון ואביו שמר את הדבר.¹¹⁷ פ"י ממתין. והוא בחי' תוחלת ממושכה¹¹⁸

שמיחל ומצפה המקבל אל המשפיע כעני הצופה ומביט מתי יתן הבעה"ב לידו מאומה.¹¹⁹

ו"שמור" שייך לצד הנקבי, נוקבא, בחינת המקבל, מלשון "אביו המתין לדבר", כלומר, חיכה. זו בחינת תקווה ממושכת: המקבל מקווה ומצפה למשפיע, כעני שמתבונן ומביט [לראות] מתי ייתן בעל הבית דבר"מה לידו.

"שמור" קשור לצד הנקבי, נוקבא, שהוא המקבל. הדבר נלמד מן הביטוי "אביו המתין לדבר", כלומר, חיכה לו; לכן "שמור" מבטא תקווה ממושכת: המקבל ממתין ומצפה למשפיע, כעני שמביט בבעל הבית ומחכה שיתן לו דבר"מה.

וכמ"ש הנה כעיני עבדים¹²⁰ אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו וגו'.

כמו שכתוב: "הנה, כעיני עבדים אל יד אדוניהם, כעיני שפחה אל יד גבירתה, כן עינינו וגו'.

המזמור מתאר את אותה עמדה: כשם שעיני העבדים נשואות אל יד אדוניהם, ועיני השפחה אל יד גבירתה, כך עינינו נשואות אל ה'.

36 וכמאמר אליך נשואות עינינו.¹²¹ וכדי להיות יחוד בחי' ¹²² שמירה זו למקבל ולהיות יחוד השפעה ¹²³ זו

לבחי' משפיע שיהיו כלולים המשפיע והמקבל מוכרח להיות התעוררות בחי' עליונה יותר משניהם¹²⁴

וכמאמר: "אליך נשואות עינינו". כדי שיהיה ייחוד של בחינת ההמתנה (שמירה) [השייכת] למקבל, וייחוד של השפעה זו [השייך] לבחינת המשפיע, כך שהמשפיע והמקבל ייכללו זה בזה, הכרח שתהיה התעוררות של בחינה עליונה משניהם;

כמאמר: "אליך נשואות עינינו". כדי שההמתנה של המקבל וההשפעה של המשפיע יתייחדו, וכל אחד ייכלל בזולתו, צריך לעורר דבר שהוא נעלה משניהם.

והיינו ע"י בחי' כי לא אדם כו'¹²⁵ שאין שם בחי' התחלקות משפיע ומקבל כלל ומשם נמשך ונשפע

בשפע התכללות ב' הבחי' זכור ושמור

כלומר, באמצעות הבחינה של "כי לא אדם הוא" וכו', שבה אין כלל חלוקה בין משפיע למקבל. ומשם נמשכת ונשפעת בשפע התכללותן של שתי הבחינות, זכור ושמור.

זו הבחינה של "כי לא אדם הוא", שבה אין כלל חלוקה בין משפיע למקבל. משם נמשכת התכללותן של שתי הבחינות, זכור ושמור, זו בזו.

וזהו בדבור א' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע¹²⁶ שיהיה גלוי בחיי שלמעלה מהתחלקות כי במתן תורה היה גלוי בחיי אנכי הוא גלוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות.^{127, 128}

וזהו פירוש "בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע": שתגלה הבחינה שלמעלה מהתחלקות. שכן במתן תורה התגלתה בחינת אנכי, שהיא גילוי אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מההשתלשלות.

לכן נאמרו בדיבור אחד, שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע: התגלתה הבחינה שלמעלה מכל התחלקות. בסיני התגלתה בחינת אנכי — אור אין סוף, שלמעלה מההשתלשלות.

37 וזהו עיקר נתינת התורה לישראל להיות בהם תלוי המשכת אוא"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות.

וזהו עיקר נתינת התורה לישראל: שהמשכת אור אין סוף, ברוך הוא, שלמעלה מההשתלשלות תהיה תלויה בהם.

זהו לב העניין של נתינת התורה: שהמשכת אור אין סוף, שלמעלה מההשתלשלות, תהיה תלויה בישראל.

וזהו מאמר רב יוסף אי לאו האי יומא¹²⁹ דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא¹³⁰ דאי לא היה הכח בגלוי אוא"ס ב"ה ממש נמשך במ"ת רק שיהיה עסק התורה בבחי' השתלשלות שמבחי' חכמה ולמטה.

וזהו [פירוש] מאמרו של רב יוסף: "אילו לא היום הזה שגרם לכך, כמה יוסף יש בשוק!" שכן אילו הכוח של גילוי אור אין סוף עצמו, ברוך הוא, לא היה נמשך במתן תורה, ורק העיסוק בתורה היה בבחינת השתלשלות, מבחינת חכמה ולמטה,

לכן מסופר בגמרא שרב יוסף הכין עגל משובח לשבועות ואמר: "אילו לא היום הזה שגרם לכך, כמה יוסף יש בשוק!" אילו הר סיני לא היה נותן את הכוח לגלות את אור אין סוף עצמו, לימוד התורה היה נשאר במסגרת ההשתלשלות, מחכמה ולמטה.

כמה יוסף איכא בשוקא שאין עסק התורה ממשיך כלום מאור א"ס ב"ה אלא בישראל שזכו לזה במ"ת וניתן להם הכח הנ"ל:

"כמה יוסף יש בשוק!" שכן העיסוק בתורה אינו ממשיך דבר מאור אין סוף, ברוך הוא, אלא בישראל, שזכו לכך במתן תורה וניתן להם הכוח הנזכר לעיל.

אזי רב יוסף היה כמו כל יוסף אחר בשוק: לימוד התורה שלו לא היה ממשיך דבר מאור אין סוף. רק ישראל, שזכו לכך בסיני וקיבלו את הכוח הזה, ממשיכים אותו באמצעות לימוד התורה.

קטע 9 • 381-44

ביאור נוסף לעניין מצרים

38 ולתוספת ביאור¹³¹ מ"ש אשר הוצאתיך מארץ מצרים.¹³² הנה החכמה המתלבשת במדות עם היות

שהמדות ודאי מתנהגות לפי החכמה המלובשת בהן

להסבר נוסף של הפסוק "אשר הוצאתיך מארץ מצרים": החכמה המלובשת במדות — אף שהמדות מתנהלות בוודאי לפי החכמה המלובשת בהן,

כאן מתחיל הסבר נוסף לפסוק "אשר הוצאתיך מארץ מצרים". ההסבר עוסק באופן שבו החכמה מלובשת ברגשות, אשר אכן פועלים לפי החכמה שבתוכם.

כמו שאנו רואים שלפי שכלו יהולל איש¹³³ במדותיו שהקטן אוהב דברים קטנים כו'. מ"מ לא כל החכמה והשכל כולו מתלבש במדות רק חלק עשירית.

כפי שאנו רואים ש"לפי שכלו יהולל איש" במדותיו, שהרי ילד אוהב דברים קטנים וכו' — אף על פי כן, לא כל החכמה והשכל מלובשים במדות, אלא רק עשירית מהם.

כפי שנאמר, "לפי שכלו יהולל איש": רגשותיו של האדם תואמים את הבנתו, ולכן ילד אוהב דברים קטנים. ובכל זאת, לא כל השכל נכנס למדות, אלא רק עשירית ממנו.

כי פני אריה אל הימין¹³⁴ אריה אותיות ראייה. פי' כי ראייה היא בחי' חכמה איזהו חכם הרואה¹³⁵ כו'.

כי "פני אריה אל הימין": אותיות "אריה" הן אותיות "ראיה". כלומר, ראייה היא בחינת חכמה, "איזהו חכם? הרואה" וכו'.

יחזקאל ראה "פני אריה אל הימין". המילה "אריה" מורכבת מאותן אותיות כמו "ראיה", והראיה היא חכמה, כפי שאמרו חז"ל: "איזהו חכם? הרואה את הנולד".

39 והיא מתלבשי בימין מדת החסד וכן גבורה גימטריא ראייה כו'. ובחי' ראייה זו היא מדרגה אחרונה

שבחכמה

והיא מתלבשת בצד ימין, במידת החסד; וכן גבורה עולה בגימטריה ראייה כו'. בחינה זו של ראייה היא המדרגה האחרונה שבחכמה,

"ראייה" זו מתלבשת בצד ימין, בחסד; וגבורה שווה בגימטריה לראייה, 216, כמו אריה. בחינה זו של ראייה היא המדרגה האחרונה שבחכמה.

שהיא חלק עשירית מלי שבחכמה שכדי להיות מבחי' חכמה תולדות המדות שאינן ממהות החכמה אין כל החכמה יכולה להתלבש שם אלא הארה ממנה.

שהיא עשירית, המלכות שבחכמה. כדי שמן החכמה ייולדו המדות, שאינן ממהות החכמה, אין החכמה כולה יכולה להתלבש בהן, אלא רק הארה ממנה.

זו העשירית, המלכות שבחכמה. כדי שהרגשות, שאינם ממהות החכמה, ייולדו מן החכמה, יכולה להיכנס בהם רק הארה מן החכמה, ולא כולה.

וזו היא בחי' מצרים בבחי' מצר ומקום צר. וכך אנו רואים בחוש כציור אברי האדם שמשכן האהבה היא בלב.

וזו בחינת מצרים — מצר ומקום צר. כך אנו רואים במוחש במבנה איברי האדם: משכן האהבה הוא בלב,

המעבר הצר הזה הוא "מצרים", מלשון מצר. הדבר ניכר בגוף האדם: האהבה שוכנת בלב.

ומשכן החכמה במוח. והתפשטות המוח ללב הוא דרך מצר הגרון דוקא. וזהו ענין מצריים מצ"ר מי"י.¹³⁶

ומשכן החכמה הוא במוח. התפשטות המוח אל הלב נעשית דווקא דרך מצר הגרון. וזהו עניינה של מצרים: מצר מי"י, "הצר של מי"י".

החכמה שוכנת במוח, והמוח מגיע אל הלב רק דרך מצר הגרון. לכן מצרים נקראת מצר מי"י; מי"י, "מי"י, הוא כינוי קבלי לבינה, המוחין העליונים.

40 והנה בבחי' מצר הזה הוא ממשלת ג' שרים.¹³⁷ שר המשקים בקנה ששם היא המשכת חכמה.

והנה, במצר הזה שולטים שלושה שרים: שר המשקים בקנה, שדרכו נמשכת חכמה;

במצר הצר הזה שולטים שלושת השרים מסיפורו של יוסף. שר המשקים נמצא בקנה, שדרכו עוברת חכמה כלפי מטה.

שר האופים בושט ששם היא המשכת בינה. ושר הטבחים בוורידין המשכת הדעת. והיינו לפי שבחי המצר הוא מצומצם מאד לכך יש יניקה לג' שרים הנ"ל.

שר האופים בושט, שדרכו נמשכת בינה; ושר הטבחים בוורידים, שדרכם נמשכת דעת. הסיבה לכך היא שהמצר מצומצם מאוד, ולכן שלושת השרים האלה יכולים לינוק [משם].

שר האופים נמצא בושט, שדרכו עוברת בינה, ושר הטבחים בוורידים, שדרכם עוברת דעת. מכיוון שהמצר מצומצם כל כך, שלושת השרים האלה יכולים לינוק ממנו.

41 ולכן יוסף שהורד למצרים למקום הג' שרים הני"ל לא הזכיר רק בחי' אלקים. אלקים יענה את שלום פרעה.¹³⁸ את אשר האלקים עשה¹³⁹ הראה את פרעה.

לכן יוסף, שהורד למצרים, למקום שלושת השרים שהוזכרו לעיל, הזכיר רק את בחינת אלקים: "אלקים יענה את שלום פרעה"; "את אשר אלקים עושה הראה את פרעה".

לכן יוסף, שהורד למצרים, למקום שלושת השרים, דיבר עם פרעה רק על אלקים: "אלקים יענה את שלום פרעה", ו"את אשר אלקים עושה הראה את פרעה".

הכל בחי' אלקים שהוא מדת הצמצום כנודע. אבל כאשר יצאו ישראל ממצרים אזי במתן תורה נגלה בחי' רכב אלקים.¹⁴⁰

כל זה הוא בחינת אלקים, שהיא מידת הצמצום, כידוע. אבל כאשר יצאו ישראל ממצרים, במתן תורה התגלתה בחינת "רכב אלקים",

כל זה הוא אלקים, השם הקשור לצמצום. אבל כאשר יצאו ישראל ממצרים, בסיני התגלה "רכב אלקים".

שבחי' אלקים נתעלה ע"י מרכבה שלו כמו שהרוכב על הסוס הגם שהסוס הוא בטל וטפל לגבי רוכבו עכ"ז הרי הרוכב מתעלה על ידו. כך ע"י הרכב נתעלה בחי' אלקים למעלה מבחי' הצמצום.

שבחינת אלקים מתעלה באמצעות המרכבה שלו. כך, מי שרוכב על סוס — אף שהסוס בטל וטפל לרוכבו, הרוכב מתעלה על ידו. כך גם באמצעות המרכבה מתעלה בחינת אלקים למעלה מבחינת הצמצום.

שם אלקים עצמו התרומם באמצעות המרכבה שלו. הסוס בטל לרוכבו, ובכל זאת הרוכב מתעלה על ידו; כך באמצעות המרכבה מתעלה אלקים למעלה מן הצמצום.

42 והכח הזה שיש לרכב להעלות את הרוכב הוא לפי שהם רבותים אלפי שנאן.¹⁴¹ שנאין ר"ת שו"ר נש"ר ארי"ה.^{142, 143}

וכוח זה שיש למרכבה להעלות את הרוכב נובע מכך שהם "רבותיים אלפי שנאן". שנאן הוא ראשי תיבות של שור, נשר ואריה,

המרכבה יכולה להעלות את הרוכב משום שכוחותיה הם, כלשון המזמור, "רבותיים אלפי שנאן". שנאן נדרש כראשי תיבות של שור, נשר ואריה.

והנו"ן פשוטה רומזת לבחי' אדם כנודע. והיינו לפי שפני אריה פני שור¹⁴⁴ כו' נלקחו מבחי' לפני מלך מלך.¹⁴⁵

והנו"ן הסופית רומזת לבחינת אדם, כידוע. זאת משום ש"פני אריה", "פני שור" וכו' נלקחו מבחינת "לפני מלך מלך".

הנו"ן הסופית רומזת לאדם, הפנים הרביעיות. פני החיות נלקחו מהמדרגה של "לפני מלך מלך" — מלכי אדום שמלכו לפני שהיה מלך בישראל; בחסידות רואים בהם מדרגה ששורשה גבוה מעולמות ההשתלשלות.

לכך יש להם כח זה להעלות בחיי אלקים הוא בחיי הכסא ומראה אדם שעליו מלמעלה לבחיי כי לא אדם הוא:¹⁴⁶

ולכן יש להם כוח זה להעלות את בחינת אלקים — שהיא בחינת הכיסא ומראה אדם שעליו מלמעלה — לבחינת "כי לא אדם הוא".

לכן יש להם הכוח להעלות את אלקים, את הכיסא ואת "מראה אדם" שעליו, לבחינת "כי לא אדם הוא".

43 ובוה יובן מ"ש אדני במ סיני בקדש.¹⁴⁷ דכתיב במ ברפה הבי"ת. וע"פ הדקדוק היה צ"ל דגש לפי שהיו"ד של אדני"י מורגשת במבטא.

בכך יובן הפסוק: "אדני במ, סיני בקודש". המילה "בם" כתובה בבי"ת רפה, אף שעל פי כללי הדקדוק היה ראוי לכתוב בה דגש, משום שהיו"ד של "אדני" נשמעת בהגייה.

בפסוק נאמר על סיני: "אדני במ, סיני בקודש". הבי"ת במילה "בם" כתובה רפה, בלי דגש, אף שעל פי כללי הדקדוק היה ראוי שתהיה דגושה, משום שהמילה שלפניה, "אדני", מסתיימת ביו"ד שנשמעת בהגייה.

והענין כי הדגש מורה על התחלה¹⁴⁸ כמאמר כל התחלות קשות^{149, 150} ולכך אלו היה כתיב במ בדגש היה מורה על התחלת החיות במ בחיי אדני"י בבחי' נקודא בהיכלא כי כן הוא דרך והמשכה להיות התלבשות המלכות בבי"ע.

הביאור הוא שדגש מציין התחלה, כמאמר "כל ההתחלות קשות", והוא גם מקשה את האות. לכן, אילו המילה "בם" הייתה כתובה בדגש, היה הדבר מציין שהחיות שבהם מתחילה מבחינת אדני"י, בבחינת "נקודה בהיכל"; כך היא דרך ההמשכה שבה מלכות מתלבשת בבריאה, ביצירה ובעשיה.

דגש מציין התחלה, כמאמר "כל ההתחלות קשות", והוא גם מקשה את האות. אילו הייתה במילה "בם" בי"ת דגושה, היה משמע שהחיות מתחילה מאדני"י, מלכות, הנמצאת בהם כ"נקודה בהיכל"; כך מלכות מתלבשת בשלושת העולמות התחתונים.

שכל הנהגות בי"ע הוא על ידי התלבשות המלכות כח הפועל בנפעל.¹⁵¹ והיינו דרך המשכה מלמעלה למטה להיות השתלשלות והתהוות בי"ע בסדר הנהגתם.

כל הנהגת העולמות בריאה, יצירה ועשיה היא באמצעות התלבשות מלכות בהם, ככוח הפועל בנפעל. זו דרך ההמשכה מלמעלה למטה, המביאה להשתלשלות ולהתהוות של העולמות בריאה, יצירה ועשיה, בסדר הנהגתם.

כל הנהגת העולמות בריאה, יצירה ועשיה נעשית באמצעות מלכות המתלבשת בהם, כמו שכוחו של העושה נמצא במה שהוא עושה. זהו המסלול מלמעלה למטה, שבאמצעותו העולמות מתהווים ומונהגים.

אבל דרך העלאה ממטה למעלה בחיי רכב אלקים הם נושאות את הכסא. (ולא מנושאות כבדרך ההשתלשלות ממעלה למטה בחיי מלכות המלוכשת בהם).

אבל בדרך העלייה מלמטה למעלה, בבחינת "רכב אלקים", הם נושאים את הכיסא; הם אינם נישאים, כפי שקורה בדרך ההשתלשלות מלמעלה למטה, שבה מלכות מתלכשת בהם.

אבל במסלול העלייה מלמטה למעלה, בבחינת "רכב אלקים", החיות נושאות את הכיסא. הכיסא אינו נושא אותן, כפי שקורה במסלול הירידה, שבו מלכות מתלכשת בהן.

ואזי אדניי במ ברפה שבחיי אדי היא בטול להם ואין כאן לשון התחלה שנעשה בחיי התכללות אדי במ בהשוואה אחת.

וזהו "אדני במ" בבייית רפה: בחינת אדניי בטלה כלפיהם, ואין כאן לשון של התחלה, שכן אדניי נכללת בהם ונעשית עמם כאחד, בשווה.

לכן הבייית במילה "בם" רפה: אדניי אינה עומדת מעליהם כמקורם וכ"התחלתם", אלא בטלה ביחס אליהם ונכללת בהם בשווה.

וזהו סיני בקדש. פי בחיי סיני שירדה משם שנאה לעכו"ם¹⁵² נתעלה בבחי' קדש העליון.

וזהו [פירוש] "סיני בקודש": בחינת סיני, שממנו ירדה שנאה לעובדי הכוכבים והמזלות, מתעלה בבחינת הקדושה העליונה.

זהו "סיני בקודש". הגמרא דורשת את השם סיני מלשון שנאה: זהו ההר שממנו ירדה שנאה על האומות; כאן בחינה זו מתעלה אל הקדושה העליונה.

44 ולכן אדניי במ ברפה בבחי' התכללות להיות בחינת העלאה בקנה אחד. וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים¹⁵³ כי בבחי' מצרים נקי בחיי עבדים.

לכן "אדניי במ" נאמר ברפיון, בבחינת התכללות, כך שתהיה העלאה על קנה אחד. וזהו [הפירוש של] "שהוצאתי אותך מארץ מצרים, מבית עבדים": כי בבחינת מצרים יש בחינה שנקראת עבדים.

לכן "בם" נאמר ברפיון, משום שהוא מבטא התכללות: העלייה מתרחשת יחד, "על קנה אחד". וזהו "שהוצאתי אותך מארץ מצרים, מבית עבדים": בתוך "מצרים" יש בחינה של עבדים.

כי בבחי' סדר ההשתלשלות מעילה לעילה בסדר המדרגות שנקי בבחי' מצרים הנה אברהם יצא ממנו ישמעאל ויצחק כו'.

כי בסדר השתלשלות, מעילה לעילה, בסדר המדרגות שנקרא בחינת מצרים, יצא מאברהם ישמעאל ויצחק וכו'.

בשרשרת המדרגות המדורגת, שהיא בחינת "מצרים", יצאו מאברהם גם ישמעאל וגם יצחק.

אבל כאשר הוצאתיך מארץ מצרים היו למעלה מן ההשתלשלות לא יהיו בבחינת עבדים כלל ששם אין יניקה ואחיזה לסט"א כלל:¹⁵⁴

אבל כאשר "הוצאתי אותך מארץ מצרים", הם היו למעלה מהשתלשלות, ולא יהיו כלל במצב של עבדים, שכן שם אין לסטרא אחרא יניקה ואחיזה כלל.

אבל כאשר "הוצאתי אותך ממצרים", ישראל עמדו למעלה משרשרת ההשתלשלות, ושם לא יהיו עבדים כלל, כי לכוחות המתנגדים לקדושה, הסטרא אחרא, אין יניקה ואחיזה.

קטע 10 • 45-47

שנאן וטל התחייה

45 אלפי שנאן.¹⁵⁵ א"ת שנאן אלא שאינן.¹⁵⁶ הטעם כי שרשם הוא בז"א שאין לו רק ט"ס.¹⁵⁷ כי המלכות היא עשיראה דכולהו.

"אלפי שנאן": אל תקרא "שנאן" אלא "שאינן". הטעם הוא ששרשם בז"א, שיש לו רק תשע ספירות, שכן מלכות היא "העשירית של כולן".

בחזרה ל"אלפי שנאן": הגמרא קוראת זאת "שאינן", כלומר "אינן קיימות", כך שמ"עשרים אלף" חסרים אלפיים ונותרים שמונה עשר אלף. הטעם הוא ששרש הכוחות הללו בז"א, שיש לו רק תשע ספירות, שכן מלכות היא "העשירית של כולן".

אבל ז"א בעצמו אין לו רק ט"ס. ויש ט"ס מלמעלה למטה.¹⁵⁸ וט"ס ממטה למעלה. והן בחי' ב' טיתיין דמט"ט.¹⁵⁹ ח"י ברכאן דצלותא¹⁶⁰ שהם באצילות.

אבל לז"א עצמו יש רק תשע ספירות. יש תשע ספירות מלמעלה למטה ותשע ספירות מלמטה למעלה; אלו הן שתי אותיות הטי"ת של מט"ט, שמונה עשרה ברכות התפילה, שהן באצילות.

בז"א יש תשע ספירות מלמעלה למטה ותשע מלמטה למעלה, ובסך הכול שמונה עשרה. אלו הן שתי אותיות הטי"ת (תשע) שבשם מטטרון, ושמונה עשרה ברכות התפילה, שהן באצילות.

(משא"כ ח"י ברכאן דשחרית שהן בבחי' מט"ט דעשייה) משא"כ במל' הם רבותים שהיא י"ס גמורות כנודע:¹⁶¹

(כשונה משמונה עשרה ברכות השחר, שהן בבחינת מט"ט שבעשיה). אבל במלכות הן "רבותיים", כלומר עשרים אלף, שכן יש בה עשר ספירות שלמות, כידוע.

בסוגריים: לעומת זאת, שמונה עשרה ברכות השחר הן בבחינת מטטרון שבעשיה. אבל במלכות יש "עשרים אלף" שלמים, שכן יש בה עשר ספירות שלמות.

46 על כל דבור פריחה נשמתן.¹⁶² הנה ביו"ד נברא העוה"ב¹⁶³ כו'. יו"ד הוא בחינת צמצום להיות התהוות תענוג הנשמה בגי'ע מגילוי זיו כו'. כי באור א"ס עצמו לא היו העולמות יכולים לסבול שלא יבטלו במציאות.

"בכל דיבור פריחה נשמתן". והנה, "כ"י נברא העולם הבא" וכו'. היו"ד היא בחינת צמצום, כדי שתתהווה הנאת הנשמה בגן עדן מגילוי זיו וכו'. שהרי העולמות לא יכלו לסבול את אור אין סוף עצמו בלי להתבטל ממציאותם.

חוזרים לדברי הגמרא: "בכל דיבור פריחה נשמתן". הגמרא אומרת שהעולם הבא נברא באות יו"ד, האות הקטנה ביותר. היו"ד מסמלת צמצום, המאפשר את הנאת הנשמה בגן עדן — הנאה מגילוי זיו הנוכחות האלוהית — שכן העולמות לא יכלו לסבול את אור אין סוף עצמו בלי לחדול מלהתקיים.

47 ואין יכולים לקבל גילוי תענוג אא"ס עצמו כי הוא רם ונשא כו' רק ע"י צמצום עצום ורב בהעלם והסתר אורו הגדול לבלתי הגלות כ"א בבחי' יו"ד כו'

והם אינם יכולים לקבל גילוי של תענוג אור אין סוף עצמו, שהרי הוא נעלה ונשגב וכו', אלא באמצעות צמצום עצום ורב, על ידי העלמה והסתרה של אורו הגדול, כך שיתגלה רק בבחינת יו"ד וכו'.

העולמות אינם יכולים לקבל את תענוג אור אין סוף עצמו, הנעלה מהם, אלא באמצעות צמצום עצום המסתיר את אורו הגדול ומגלה אותו רק בבחינת יו"ד.

ואתעדל"ת לבחי' צמצום הזה הוא ע"י שפריחה נשמתן לאור א"ס ב"ה ממש מקור התענוג להמשיך משם ענג הנשמות.

והאתערותא דלתתא לצמצום הזה היא בכך שנשמותיהם פרחו אל אור אין סוף ממש, מקור התענוג, כדי להמשיך משם את תענוג הנשמות.

מה שמעורר מלמטה את הצמצום הזה הוא פריחת הנשמות אל אור אין סוף, מקור כל התענוג. מסירותן המלאה מושכת משם את תענוג הנשמות.

וזהו שהחזיר להם הקב"ה בטל שעתיד להחיות בו את המתים¹⁶⁴ הוא ענין טלא דכדולחא שהוא כחי המשכת ענג העליון לגי'ע תענוג הנשמות:

וזהו [פירוש הדברים] שהקב"ה החזיר להם בטל שעתיד להחיות בו את המתים. זהו ענין טל בדולחא, שהוא המשכת התענוג העליון לגן עדן, תענוג הנשמות.

לכן, כפי שמספרת הגמרא, ה' החיה אותם בטל שבו עתיד להחיות את המתים. זהו "טל בדולחא" — המשכת התענוג העליון לגן עדן, תענוג הנשמות.

בעבודה

המאמר מפיק מכך הוראה בעבודת ה': התורה והמצוות הן ערוצים שבהם נמשכת עצמותו של ה' אל הנשמה — כוח שניתן בסיני ונישא באמצעות הכיסופים והמסירות נפש שירשו ישראל מהאבות. חיי הנשמה בגוף אינם נסיגה אלא הזדמנות: כשרואים עד כמה תענוגי העולם רחוקים מה', הנשמה צריכה להגיע לכמיהה אליו כשל בעל תשובה, באהבה "בכל מאודך", למעלה מגבולות הבנתה, ולהכניס אהבה זו בלימוד התורה ובעבודת ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע סבור אדמו"ר הזקן שנתנית התורה הייתה נתנית כוח, ולא נתנית הדינים עצמם, וכיצד הדבר מסביר מדוע כל נשמה הייתה צריכה להיות נוכחת?
2. מה ההבדל בין "הוא וגרמוהי חד" לבין "הוא וחייהי חד", ומדוע הקשר של הנשמה עם הגוף הוא דוגמה לאיחוד הנעלה יותר?
3. כיצד יכולות החיות להיות גם "נישאות" על ידי הכיסא וגם נושאות אותו, ומה מלמד הדבר על הנפש החיונית?
4. באיזה מובן כל השתלשלות העולמות היא "מצרים", וכיצד הופך "לא יהיה לך אלקים אחרים על פני" להבטחה?
5. כיצד מסביר איחודם של זכור ושמור מדוע נאמרו בדיבור אחד, מה שאין האוזן יכולה לשמוע?

הערות

פסקה 1

1 זכור את יום השבת

נוסח אחר (הנחה) של אותו מאמר; ההערה מציעה שייתכן שהוא משל אדמו"ר האמצעי. זו גרסה מקבילה של המאמר.

הערת קה"ת

הנחה אחרת (אולי מכ"ק אדה"א) בסה"מ תקס"ט ע' קמד ובשינויים בתו"א לעמבערג יט, א. בכמה מקומות מצוין הצ"צ לד"ה זה בשם "זכור ושמור בדב"א נאמרו". ראה בסה"ש תנש"א פ' יתרו ע' 303. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. הגהות באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תשטו. עוד הערה בכרך ח ע' ביתקצד.

2 זכור את יום השבת לקדשו

הדיבר הרביעי מבין עשרת הדיברות כפי שנמסרו ב-Exodus: "זכור את יום השבת לקדשו". זהו הפסוק שבו נפתח המאמר.

Exodus 20:8 שמות כ':ח

זכור את יום השבת לקדשו:

.Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, ח.

3 שמור את יום השבת לקדשו

אותו דיבר כפי שמשנה חזר עליו ב-Deuteronomy: "שמור את יום השבת לקדשו". ההבדל בין שתי הגרסאות הוא נקודת המוצא של המאמר.

Deuteronomy 5:12 דברים ה':י"ב

שמור את יום השבת לקדשו באשר צוה ה' אלקיך:

Observe the sabbath day, to keep it holy, as the L-RD thy G-d commanded thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ה, יב.

4 זכור ושמור בדבור אחד נאמרו

התלמוד מביא את הדברים בנוסח הזה: "זכור ושמור נאמרו בדיבור אחד, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע". המאמר מצטט אותם מילה במילה.

Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב-ג

ושתי חצוצרות מן הצדדים. ותרי קלי מי משתמעי? והתנא: "זכור ושמור". בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע! לכה מאריך בשופר. למימרא דכי שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא, וממילא: תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

מכילתא שמות כ, ח. ר"ה כז, א.

5

זכור ושמור בדבור א' נאמרו

המכילתא על Exodus 20:8 מלמדת ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד, דבר שאדם אינו יכול לעשות. אדמו"ר הזקן מצטט את הדברים ושואל לשם מה הדבר נועד.

Mekhilta DeRabbi Yishmael, Tractate Bachodesh 7:6 דרבי ישמעאל, מסכתא דבחדש ז'ו

(שמות כז) ["זכור את יום השבת לקדשו."] ["זכור" (דברים ה,יא) ו"שמור", שניהם בדבור אחד נאמרו. (שמות לא,יד) "מחללה מות יומת", (במדבר כח,יט) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים", שניהם נאמרו בדבור אחד. (ויקרא יח,טז) "עונות אשת אחיך לא תגלה", (דברים כח,ח) "יבמה יבא עליה", שניהם נאמרו בדבור אחד. (דברים כב,יא) "לא תלבש שעטנז", (דברים כב,יב) "גדלים תעשה לך", שניהם בדבור אחד נאמרו. מה שאי אפשר לאדם לומר כן, שנגאמר: (תהלים סב,יב) "אחת דבר ...

Remember the Sabbath day to sanctify it": "Re-" (Ibid. 20:8) member" and "Keep" (the Sabbath day to sanctify it [Devarim 5:12]) were both stated in one pronouncement. (Exodus 31:14) "Its profaners shall be put to death" and (Numbers 28:9) "And on the Sabbath day, (sacrifice) two yearling lambs" were both stated in one pronouncement (Leviticus 18:16) "the nakedness of your brother's wife" and (Devarim 25:5) "Her yavam (levir, i.e., her brother-in-law) shall come upon her" were both stated in the same pronouncement. ... (Ibid. 22:11) "You shall not wear sha'atnez, wool and

Beeri Edition, Koren, Jerusalem, 2019 (CC-BY-NC) • Mechilta, translated by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

6

למה השמיענו ה' כזאת, ולא יזוהת תועלת ה' בחי' זו

בנוסח האחר השאלה מנוסחת כך: אם שמעו זאת למעלה מגדרי הטבע, מדוע נאמר להם הדבר דווקא בדיבור אחד? מוטב היה לאומרו בשני דיבורים.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ט ע' קמד: (ואם שמעו למעלה מן הטבע, לא יזוהת טעם נאמר להם בדיבור א' דווקא, יותר טוב ה' שיאמר להם בשתי דברות).

פסקה 2

7

ולא אתכם לבדכם

משה אומר לעם שה' כורת את הברית הזאת "לא אתכם בלבד". המאמר מפרש זאת ככולל גם את הדורות שטרם נולדו.

Deuteronomy 29:13 דברים כ"ט:י"ג

ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת:

;Neither with you only do I make this covenant and this oath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, יג.

8

כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה

הפסוק ממשיך: "אלא עם מי שנמצא כאן עמנו היום... ועם מי שאיננו כאן עמנו היום". מכאן לומד אדמו"ר הזקן שגם הנשמות שטרם נולדו היו חלק

מן הברית.

Deuteronomy 29:14 דברים כ"ט:יד

כִּי אֶת־אֲשֶׁר לִשְׁנוּ פֹה עֲמָנוּ עִמָּד הַיּוֹם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ
פֹּה עֲמָנוּ הַיּוֹם:

but with him that standeth here with us this day before the
L-RD our G-d, and also with him that is not here with us this
—day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

9 והלא אין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו

על השאלה הידועה בפרק א' בתניא — כיצד השבועה שניתנה לנשמה
יכולה לחייב את הגוף ואת היצר הרע — מציין הצמח צדק ששאלה דומה
נשאלת בתורה אור, יתרו, כלומר כאן.

הערת קה"ת

בהערות וקיצורים לתניא מכ"ק הצ"צ ע"מ (בהוצאה חדשה ע"מ), מציין על
הקושיא הידוע לפרק א' דתניא בענין משביעין אותו איך מהני שבועה
להנשמה על גוף והיצה"ר, מציין שם: וכעין קושיא זו הקשה בתו"א פ' יתרו.

פסוקה 4

10 לא יהי לך אלקים אחרים

הדיבר השני מעשרת הדיברות: "לא יהיה לך אלקים אחרים על פניי".
אדמו"ר הזקן שואל מדוע הפסוק מוסיף "על פניי"; תשובתו מופיעה בפסוקה
32.

Exodus 20:3 שמות כ':ג

לא־יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי:

Thou shalt have no other gods before Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, ג.

11 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 5:7 למילים האלה.

Deuteronomy 5:7 דברים ה':ז

לא־יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי:

Thou shalt have no other gods before Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 אין עוד מלבדו

משה אומר לעם שהם הראו "כי ה' הוא האלקים; אין עוד מלבדו". הפסוק
הוא הבסיס לשאלה: אם אין עוד מלבדו, מדוע נאסרו אלקים אחרים דווקא
"על פניי"?

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אֲמַתְהָ הָרָאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the
L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לה.

13 פ' בא ד"ה בעצם היום הזה

המאמר שאליו מתייחסת ההערה שבסוגריים. הוא פותח בדברי חז"ל שחנה
הייתה הראשונה שכינתה את ה' "צבאות", ומבאר מהם השמות האלוניים

ומדוע הווי נעלה מן השמות האחרים, לפני שהוא מגיע לביאור השם צבאות
עצמו.

הערת קה"ת

לעיל ס, א.

14 כי נשגב שמו לבדו

במזמור נאמר: "כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הזקן
קורא זאת כך: רק זיו שמו של ה', ולא השם עצמו, מגיע לעולמות
הנבראים.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is
exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

פסוקה 5

15 וכ"מ שנאמר סלה הוא בלי הפסק

מאמר של בית מדרשו של רבי אליעזר בן יעקב: בכל מקום שנאמר נצח,
סלה או ועד, אין לו הפסק לעולם. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על שבחן של
הנשמות "בכל יום, סלה".

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג

רְבָא אָמַר מִהֲקָא: "תַּאֲזוּת לְבָדוֹ נִתְתַּה לּוֹ וְאַרְשֶׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סָלָה",
אֵימָתִי תַּאֲזוּת לְבָדוֹ נִתְתַּה לּוֹ — בְּזִמְנִי שְׁאַרְשֶׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת סָלָה. רְבָא
רְמִי: כְּתִיב "תַּאֲזוּת לְבָדוֹ נִתְתַּה לּוֹ". וּכְתִיב "וְאַרְשֶׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת
סָלָה". זָכָה — תַּאֲזוּת לְבָדוֹ נִתְתַּה לּוֹ. לֹא זָכָה — וְאַרְשֶׁת שְׁפָתָיו בִּל מְנַעַת
סָלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין נד, א.

16 התורה — איש עכו"ם לא ימשיך כלום

שם נאמר שההמשכה מהעלם לגילוי נעשית דווקא באמצעות ישראל ("בית
ישראל רכבו את ה'"), משום שלכל יהודי יש כוח למסור את נפשו לה;
המצוות פועלות המשכה זו, כמו זרע שנזרע. הדבר מסביר מדוע אותו
מעשה אינו ממשיך דבר כשהוא נעשה בידי אדם אחר.

הערת קה"ת

ראה לעיל נג, ד.

17 ויחד כל העם אשר במחנה

ביום השלישי היו רעמים וברקים, ענן כבד וקול שופר חזק מאוד, "וכל העם
אשר במחנה רעד". אדמו"ר הזקן שואל מדוע היה צורך לתת את התורה
באופן זה.

Exodus 19:16 שמות י"ט:ט"ז

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבָּקָר וַיְהִי קֶלֶת וּבָרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר
וְקוֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיִּתְּחַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה:

And it came to pass on the third day, when it was morning,
that there were thunders and lightnings and a thick cloud
upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud;
and all the people that were in the camp trembled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, טז.

18 "וכל העם אשר במחנה רעדו". לפי אדמו"ר הזקן, רעד זה הוא ביטול שפינה מקום להתגלות חדשה.

Exodus 19:16 שמות י"ט:טז

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבָּקָר וַיְהִי קֶלֶת וּבָרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיִּחְדָּר כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה:

And it came to pass on the third day, when it was morning, that there were thunders and lightnings and a thick cloud upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud; and all the people that were in the camp trembled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

19 קולות . . לבחי' ביטול במציאות

דיונו של הצמח צדק, בפרשה זו, על כך שהקולות בסיני הביאו את העם לביטול מציאותם.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת כאן ע' תתטו.

20 ועל כל דבור ודבור פרחה נשמתו

רבי יהושע בן לוי מלמד שבכל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא פרחו נשמות ישראל מהם. אדמו"ר הזקן קורא זאת כביטול של יש לאין.

Shabbat 88b:6 שבת פ"ח ב"ו

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שֶׁיֵּצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵצֵאתָ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִפְשֵׁי יֵצְאוּ בְּדַבְרוֹ". וּמֵאַחֵר שֶׁמִּדִּיבּוּר רֵאשׁוֹן יֵצֵאתָ נִשְׁמָתוֹ, דִּיבּוּר שֵׁנִי הֵיכָא קִיבְלוּ? — הוֹרִיד טַל שְׁעֵתִיד לְהַחֲיוֹת בּוֹ מֵתִים וְהַחֲיָה אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "גִּשְׁם נִדְבּוֹת תִּנִּיף אֱלֹקִים נִחְלָתָהּ וְנִלְאָה אֶתָּה כּוֹנֵנָתָהּ". וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שֶׁיֵּצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲזָרוּ יִשְׂרָאֵל לְאַחֲרִיחֵן שְׁנִים עֶשֶׂר מִיָּל וָהָיוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב.

21 א"ס ב"ה ממש בנפשותם

ההערה מונה נוסח זה, יחד עם כתבי היד שלהלן, כמי שמוסיף כאן: "כמו שכתוב במקום אחר, שאור אין סוף שורה ומתגלה רק במי שהוא בטל", וכמי שחסרות בו המילים מ"כיד שתהיה התגלות" ועד "משה רבנו עליו השלום".

הערת קה"ת

בהנחת הרי"ל, בתו"א דפוס לעמבערג שנת תורה יט, ב. ובכוך אדה"ז — יבל אבי יושב. בכוך וארא — אלטהו קיה ב נוסף כאן: (וכמ"ש במ"א שאין או"א"ס ב"ה שורה ומתגלה אלא במי שבטל בו). "וחסר מתי להיות גילוי — משה רבינו ע"ה.

22 לבעבור נסות אתכם

משה מרגיע את העם: "אל תיראו, כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים". אדמו"ר הזקן מפרש את "נסות" במשמעות של הרמה, מלשון נס, דגל. (קה"ת מציין זאת כשמות כ"כ, לפי מספור הפסוקים האחר של עשרת הדיברות.)

Exodus 20:17 שמות כ"ז:יז

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֲלֵיהֶם אֲלֵ־תִירְאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נִסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹקִים וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל־פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲסְאוּ:

And Moses said unto the people: 'Fear not; for G-d is come to prove you, and that His fear may be before you, that ye sin not.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, כ.

23 בטול במציאות כני"ל

הוא מוסיף: "שהקולות והברקים, ברעש ובהמולה, נועדו לבטל אותם ממציאותם; 'למען נסות', מלשון הרמת נס, כלומר לרומם את נשמותיהם ולקשור אותן באור אין סוף עצמו, ועל ידי כך להמשיך משם אור חדש, כי רוח מביאה רוח וממשיכה רוח".

הערת קה"ת

בתו"א הנ"ל ובכת"י הנ"ל נוסף: "שהקולות וברקים ברעם ורעש היו כדי לבטלם ממציאותם לבעבור נסות מלשון הרמת נס שהוא להעלות נפשם ולקשרם באו"א"ס ב"ה ממש כדי להמשיך משם אור חדש כי רוח איתי רוח ואמשיך רוח כו".

24 והנה המלאכים בקשו את התורה

רבי יהושע בן לוי מספר שכאשר משה עלה למרום, שאלו המלאכים המשרתים מדוע נמצא ביניהם ילוד אישה, והתחננו שהאוצר הגנוז יישאר בשמים, בצטטם: "תנה הודך על השמים".

Shabbat 88b:7 שבת פ"ח ב"ו

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי: בְּשַׁעַר שְׁעָלָה מֹשֶׁה לְמָרוֹם אָמְרוּ מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מַה לִּילּוּד אִשָּׁה בִּינִינוּ? אָמַר לָהֶן: לְקַבֵּל תּוֹרָה בָּא. אָמְרוּ לְפָנָיו: חֲמִידָה גְּנוּזָה שְׁגִנוּזָה לָךְ תִּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וָאַרְבָּעָה דּוֹרוֹת קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אֶתָּה מְבַקֵּשׁ לִיתְנָה לְבָשָׁר וְדָם? "מַה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ?" "הִי אֲדִינּוּ מַה אֲדִיר שֶׁמָּךְ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֶּה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב. וראה ביאורי הזהר לכ"ק אדה"א דף א, ד.

25 "ה', אדוננו, מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים". התלמוד מפרש זאת כתחינתם של המלאכים שהתורה, כבודו של ה', תינתן לשמים.

Psalms 8:2 תהילים ח'ב

ה' אֲדִינּוּ מַה־אֲדִיר שֶׁמָּךְ בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֶּה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם:

O L-RD, our L-rd, How glorious is Thy name in all the earth!
Whose majesty is rehearsed above the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

26 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה כדי להראות שהמלאכים, צבא השמים, נוצרו מדיבורו של ה'.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צָבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים לג, ו.

בהקדמה.

33 בתפילתו של אליהו, בתחילת תיקוני הזוהר: "אתה יצרת לבושים שמהם פורחות נשמות לבני אדם". אדמו"ר הזקן מזהה את הלבושים האלה עם האותיות.

Tikkunei Zohar 17a:15 תקוני זוהר י"ז א:ט"ו
*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 10

34 איהו וחיוהי . . קאי על בחינת חכמה

דיון בתורה אור על כך שהביטוי "הוא וחיו אחד" מתייחס לחכמה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' כי תשא ע' ב'נא.

35 דאנת הוא חכים

תפילתו של אליהו נמשכת: "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה; אתה מבין, אך לא בבינה ידועה". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי "אתה חכם" ביחס להי כפי שהוא מתלבש בחכמה.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

36 כי החכמה נק' חיוהי

שם מוסיף הצמח צדק: "וכך כתב עץ חיים, שער 41, פרק 7, ומביא מקור קבלי לכינוי החכמה "חיים".

הערת קה"ת

בקיצורים והערות לתניא ע' קה נוסף: "וכ"כ בע"ח שמו"א פ"ז". ראה אוה"ת עקב ע' תקצט.

37 והחכמה תחי

"כי בצל החכמה בצל הכסף, ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה". מכאן שחכמה נקראת "חיים".

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז':י"ב

כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז', יב.

38 מבחי — חכמה כו'

כתב היד מוסיף אחרי "למעלה מבחינת חכמה": "שאינו בגבול העולמות, לא בבחינת ממלא ולא בבחינת סובב".

הערת קה"ת

בגוכתי"ק הנ"ל נוסף: "שאינו בגדר עלמין לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב כו'": ומ"מ.

27 בכת"י הנ"ל מצויין (בגוכתי"ק הצ"צ?)

בכתב היד מתחיל כאן החלק השני של המאמר, וכל הקטע מופיע שם בשינויים.

הערת קה"ת

(ב). ושם כל הקטע בשינויים מכאן.

פסוקה 8

28 כי א"א להיות גילוי השכל כלל בלא מחשבה

הנוסח המקביל מוסיף: "לכן מחשבה היא 'חשוב מה', כשם שחכמה היא 'כוח מה'".

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ט ע' קמו: (וע"כ מחשבה הוא חשב מ"ה כמו חכמה כ"ח מ"ה).

29 אין השכל מתלבש אלא לפעמים כשעולה ברצונו לדבר

הנוסח המקביל מוסיף: "ואילו המחשבה אינה יכולה להיפרד מן השכל, שכן השכל חייב להתלבש במחשבה, ובלעדיה לא היה מתגלה כלל בבינה, אלא רק בחכמה".

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ט ע' קמו: (משא"כ המחשבה לא יוכל להפריד השכל ממנו, כי בהכרח צריך להלביש השכל במחשבה ובלעדה לא יתגלה כלל בבינה רק בחכמה כו').

30 אתא בקר

"השומר אמר: הבוקר בא (אתא בוקר), וגם הלילה". אדמו"ר הזקן מפרש את "אתא", שפירושו "בא", כשורש של "אותיות": אות היא המשכה.

Isaiah 21:12 ישעיהו כ"א:י"ב

אמר שמר אתה בקר וגם לילה אסתבעיון בעיו שבו אתיו:

The watchman said: 'The morning cometh, and also the night— If ye will inquire, inquire ye; return, come

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כא, יב. ראה סה"מ תקס"ג ע' שיא. תקס"ה ע' יג. תקס"ח ע' תקכו. אוה"ת בשלח ע' שצא. ראה לעיל סה, א.

פסוקה 9

31 ואתה מרכבות קדש

ברכתו של משה: "ה' בא מסיני... והוא בא מרכבות קודש". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה בקשר למילה "עשה", שפירושה "בא", והיא שורש המילה "אותיות".

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב'

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

32 וכמאמר אליהו בת"ז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

39 כי הוא המדע והוא הידוע

מאמר מוקדם יותר על יתרו: אור אין סוף מתלבש בחסד ובחכמה עד שהוא נעשה אחד עם, וזהו "הוא וחיותו אחד, הוא וכליו אחד", בדומה ל"הוא הדעה והוא הידוע". עוד נאמר שם שהתלבשות זו תלויה באתערותא דלתתא, כאמצעות המצוות.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל סו, ד.

40 לבושין תקינת לון

"יצרת להם לבושים": דברי אליהו על הלבושים של הספירות. כאן הלבושים הם אותיות המחשבה, "עצמותיו" של ה'.

Tikkunei Zohar 17a:15-16 תקוני זוהר י"ז א:ט"ו-ט"ז

*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתינ לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון. ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

41 כשמתלבש אור"ס ב"ה בחכמה

שם אור אין סוף מתלבש בחכמה, ועל ידה בכל תשע הספירות, כשם שהשכל הוא חיותו של האדם כולו. בסוגריים יש הפניה למאמר זה: "הוא וחיותו אחד" הוא אור אין סוף המתלבש בחכמה, ואילו התלבשותו במדות נקראת "הוא וכליו אחד".

הערת קה"ת

ראה לקמן עט, ג. אור"ת תשא ע' ב'נא.

42 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמחשבתו של ה', בניגוד למחשבתו, מאוחדת עמו.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, ח.

43 בגוכתי"ק שם כאן הקטע

בכתב היד מופיע כאן קטע: "ושם נתעלו ישראל בבחינת מחשבה זו ובאותיות אלה, כי שש מאות אלף אותיות התורה הן שש מאות אלף שורשי נשמות ישראל; וזהו 'לבושין תקינת לון, דמנייהו פרחין נשמתינ', כלומר הלבושים הפנימיים, אותיות המחשבה."

הערת קה"ת

"ושם עלו ישראל בבחי' מחשבה זו ובחי' אותיות אלו כי ס"ר אותיות לתורה הן ס"ר שרשי נשמות ישראל וזהו לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתינ לב"נ דהיינו בחי' לבושי הפנימיים שהן אותיות המחשבה כנ"ל": ולכן.

44 שמפני — לבוש האמצעי

בכתב היד נאמר: "לבושים אמצעיים, שהם חיצוניים יותר מבחינת

המחשבה, הלבוש הפנימי.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק הנ"ל: "לבושי האמצעי והם חיצוני יותר מבחי' המחשבה שהיא לבוש הפנימי": שאינן.

45 שאינו מתאחד

בדפוס למברג נאמר: "שאינו מאוחד וכ' עם הנפש".

הערת קה"ת

בתו"א הנ"ל: שאינו מתאחד כ' עם הנפש.

46 והנה עם היות

בכתב היד מתחיל כאן חלק שלישי של המאמר.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק הנ"ל: ג).

47 אעפ"כ לא נתנה . . אלא בהתלבשותו בגוף ונפש החיונית . .

לאשתאבא בגופא דמלכא

דיון באור התורה בשאלה מדוע ניתנה התורה לנשמות בגופים, ובעניין "להשתאב בגופא דמלכא".

הערת קה"ת

ראה אור"ת כי תשא ע' איתתכו.

48 לאשתאבא בגופא דמלכא

הזוהר מדבר על הנשמה שהיא "נבלעת בגופו של המלך", ונכללת בו לגמרי. אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי זה כדי לתאר את האיחוד שהנשמה מגיעה אליו באמצעות ירידתה לגוף.

Zohar I, 217b זח"א ריו, ב

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב. ראה לעיל ט, א. בלקו"ת במדבר ב, א מציין לכאן וללקו"ת שה"ש לד, ב.

49 וכמאמר לבושין תקינת לון

דברי אליהו "אתה יצרת להם לבושים", המצוטטים שוב: אותיות המחשבה הן רק לבושים של הנשמה.

Tikkunei Zohar 17a:15-16 תקוני זוהר י"ז א:ט"ו-ט"ז

*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתינ לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון. ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

50 כלבוש תחליפם ויחלופו

"הם יכלו, אך אתה תעמוד; כולם יתבלו כמו לבוש; כמו לבוש תחליף אותם, והם יתחלפו". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על אותיות המחשבה, שאפשר להחליפן באותיות אחרות.

Psalms 102:27 תהילים ק"ב:כ"ז

הֵמָּה יֵאָבְדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבָּגָד יִכְלוּ כָּל־בֹּשֶׁת תִּחְלֹפֶם וְיִחְלְפוּ:

They shall perish, but Thou shalt endure; Yea, all of them shall wax old like a garment; As a vesture shalt Thou change them, and they shall pass away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 שו"ה והענין — נלקחה משרשה מחיות הקודש שבמרכבה

דיון באור התורה על שורשה של הנפש הבהמית בחיות הקודש שבמרכבה.
הערת קה"ת
ראה אוה"ת פ' משפטים ע' א'קעא.

52 פני אריה פני שור

יחזקאל מתאר את פני החיות: פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל ופני נשר. אדמו"ר הזקן מזהה בהן את שורש הנפש הבהמית.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א"י

וְדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 פי לפי שהם מנושאות לגבי הכסא

דיון באור התורה על כך שהחיות "נישאות" על ידי הכיסא.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' שלח כרך ו ע' א'תת.

54 שו"ה לפי — נק' מרכבה

בכתב־היד נוסף: "מפני שהן במצב זה של ביטול, שהוא ביטול של עצם מציאותן".

הערת קה"ת

בגוֹכַתִּיךְ הַגִּיל נוסף: "לפי שהם בבחי' ביטול זה שהיא בבחי' ביטול במציאות ממש": (וכן)

55 האבות הן המרכבה

שם האבות, "שהם המרכבה", הם החיות העליונות שבאצילות: תחילה הן כלולות ברחם של אימא העליונה, ולאחר מכן נולדות להתגלות; הן נמשכות זו מזו בסדר ההשתלשלות, בשונה ממלכות.

הערת קה"ת

נסמן לעיל ד, ג.

56 ועל דמות הכסא

מעל לרקיע ראה יחזקאל דמות כיסא, "ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". אדמו"ר הזקן מפרש את ה"אדם" כסדר הכולל של הספירות.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א"י

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶּא וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶּא דְּמוּת כְּמֶרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְּמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

57 חסד דרועא ימינא

בתפילתו של אליהו הנביא מקבילות הספירות לאיברי הגוף: "חסד — זרוע ימין, גבורה — זרוע שמאל, תפארת — הגוף". זהו ה"אדם" של שלושת הקווים.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אלין תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

58 מראה אדם שעליו

"דמות אדם עליו" בחזון יחזקאל היא הדבר שהחיות נושאות כשהן נושאות את הכיסא.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א"י

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶּא וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶּא דְּמוּת כְּמֶרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְּמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 כי לא אדם הוא

שמואל אומר לשאול: "נצח ישראל לא ישקר ולא יינחם, כי לא אדם הוא להינחם". בחסידות, "לא אדם" היא דרגת ה' שלמעלה מהסדר של הספירות המתואר כדמות אדם, ואינה משתנה.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל א-טו, כט.

60 בחי' המשכה חדשה

ההערה מפנה לביאורי הצמח צדק לזוהר בעניין "המשכה חדשה".

הערת קה"ת

ראה ביאורי זוהר לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' תמט.

61 והחיות בנשואם . . בחינת המשכה חדשה ואור חדש מבחי' סוכ"ע

לבחי' ממכ"ע

קטע זה, העוסק בחיות המעלות את הכיסא כדי להמשיך אור חדש מסובב אל ממלא, מובא בספר החקירה של הצמח צדק.

הערת קה"ת

מובא בספר החקירה עא, ב. ראה לקו"ת ויקרא ב, ב. אוה"ת פ' פנחס ע' א'קנב.

62 אנת הוא חכים

"אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה": ה' הוא "חכם" כשהוא מתלבש בחכמה,

ולא בעצמותו.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד

אנת חכים ולא חכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאיןון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 17

63 כי לאו מכל אליו מדות כלל

תפילתו של אליהו: ה' שופט בצדקה וברחמים, "אבל לא שיש לך צדקה ידועה או משפט ידוע... ולא מאחת ממידות אלה כללי". אדמו"ר הזקן מביא זאת ביחס לה' כפי שהוא, למעלה מהספירות.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ו

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולא מכל אליו מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ירך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ירך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

64 כי לא אדם הוא

"כי הוא לא איש": המדרגה שמעל לסדר דמוי האדם, שאין בה שינוי.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם: And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 שו"ה דרועא — כי בחינת

בכתב היד חסרה הקטע שמכאן ("ההשתלשלות נמשכת...") ועד "כי לא אדם הוא... בבחינת אדם" בפסוקה 19.

הערת קה"ת

מכאן עד שו"ה לא אדם — בבחי' אדם ליתא בכת"י הנ"ל.

66 יקוו המים כו' ותראה היבשה

היום השלישי לבריאה: "ייקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותיראה היבשה". אדמו"ר הזקן מציין פסוק זה כמקור לחיותה של הארץ.

Genesis 1:9 בראשית א:ט

ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן:

And G-d said: 'Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 תדשא הארץ

"תדשא הארץ דשא". גם מאמר זה מעניק חיות לארץ, שהיא סוף העשיה.

Genesis 1:11 בראשית א:יא

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עץ פרי עץ פרי למיניו אשר זרעו בו עלי הארץ ויהי כן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 כחשכה כאורה

"גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר; כחשיכה כאורה". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על האור הסובב, השווה בעולמות העליונים ביותר ובעולמות התחתונים ביותר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

69 ועל הארץ מתחת אין עוד

"דע היום והשב אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד". אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק מנקודת המבט של אור אין סוף, שלפניו אין דבר מלבדו.

Deuteronomy 4:39 דברים ד:ל"ט

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 חסד דרועא ימינא תפארת גופא כו'. חכמה מוחא בינה לבא כו'.

קרקפתא דתפלין

תפילתו של אליהו: "חסד — הזרוע הימנית... תפארת — הגוף... חכמה — המוח... בינה — הלב... כתר... גולגולת התפילין". זהו "אדם" שעל הכיסא.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 19

71 לבחי' כי לא אדם הוא

"כי לא איש הוא": המדרגה שאליה מעלים המלאכים את הכיסא, וממנה

נמשכת השפעה חדשה כלפי מטה.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is
'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 20

72 לך ה' הגדולה והגבורה

ברכת דוד: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד". המידות
הנוכחות הן הספירות; האמירה "לך" מחזירה אותן לה' בביטול.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לך ה' הַמְּמָלְכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glo-
ry, and the victory, and the majesty; for all that is in the
heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O
.L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 שו"ה מדותיו — לך ה' הגדולה והגבורה כו

במקום הקטע שמתחיל ב"כדי שתימשך" ומסתיים ב"כי יש מצוות", מופיע
בכתב היד קטע אחר: מסירות הנפש והצימאון להיכלל באור אין סוף,
שהאבות הורישו, מעלים את הנשמה מעל למדרגת "אדם" אל מדרגת "לא
אדם", כך שהיא "נבלעת בגוף המלך". הכוח לכך ניתן במתן תורה, במילים
"אנכי הו'י אלקיך": אנכי הוא עצמותו של ה' שלמעלה מאור ממלא כל
עלמין ומאור סובב כל עלמין, והוא נמשך באמצעות הו', צמצום
והתפשטות; ועל ידי קיום התורה והמצוות נמשך לישראל הו'י מן האנכי
עצמו.

הערת קה"ת

מת"י "להיות נמשך" עד תי' "כי יש מצות" ליתא בכת"י הנ"ל, ושם נמצא
קטע דלהלן: "והיינו ע"י מסירת נפשם בתשוקה וצמאון להתכלל ולהבטל
באור א"ס ב"ה אברהם במדת האהבה אברהם אוהבי כו', וכן אנחנו זרע
אברהם אוהב בני יצחק יחידו וכי' ירושה לנו מאבותינו התשוקה והצמאון
למסור נפשו באחד שע"י תתעלה הנפש באור א"ס ב"ה ממש למעלה מבחי'
אדם דהיינו לבחי' כי לא אדם הוא להנחם להיות גילוי אלקות ואור א"ס
ב"ה ממש בנפשו ותתאחד הנפש באור ה' א"ס ב"ה ממש ולאשתאבא בגופא
דמלכא ממש, וכח זה ניתן לישראל במתן תורה אנכי הו'י אלקיך פי' אנכי
ממש הוא א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שלמעלה מגדר עלמין מבחי' ממכ"ע
ומבחי' סוכ"ע יהי' אלקיך ממש שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם בחי' אנכי
ממש רק שנמשך ע"י כח הו'י צמצום והתפשטות כו' שדרך שם צריכים
להיות כל ההמשכות שכולן הן דרך צמצום והתפשטות כו', אך לישראל
נמשך בחי' הו'י זו מבחי' אנכי ממש, והיינו ע"י קיום התורה והמצוות כי
התורה היא ג"כ בבחי' העלאה וההמשכה": כי יש מצות

74 שו"ה אדם — ועד"ז האבות

בכתב היד מתחיל כאן חלק רביעי של המאמר.

הערת קה"ת

בכת"י הנ"ל: ד)

75 אברהם אוהבי

"ואתה ישראל עבדי, יעקב אשר בחרתיך, זרע אברהם אוהבי". הפסוק מציין

את האהבה כמידתו של אברהם.

Isaiah 41:8 ישעיהו מ"א:ח'

ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי:

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The
;seed of Abraham My friend

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 21

76 ופחד יצחק

יעקב אומר ללבן: "לולא אלקי אבי, אלקי אברהם ופחד יצחק, היה
עמדי..." השם קושר את יצחק לגבורה וליראה.

Genesis 31:42 בראשית ל"א:מ"ב

לולי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי
אֶת־עֲבָדִי וְאֶת־יָגִיעַ כָּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ:Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the
Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou
sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the
'labour of my hands, and gave judgment yesternight

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לא, מב.

77 כי יש מצות שהן בבחי' ההעלאה

דיון בספרו של הצמח צדק על מצוות שפועלות באמצעות העלאה.

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך דף קנד, ב.

78 צדקה תרומם גוי

"צדקה מרוממת עם". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "תרומם" —
"מרוממת" — כהעלאה מלמטה למעלה, כעבודת המצוות, כגון תרומה
וצדקה.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי וְחֶסֶד לְאִמִּים חֲטָאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any
.people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יד, לד. נסמן לעיל א, ב.

פסוק 22

79 אך בהיות שהתורה ומצות . . ג' קוין למעלה מבחי' אדם

הקטע הזה, מכאן ועד "שלושה קווים, למעלה מבחינת אדם" בפסוק 24,
מצוטט באור התורה.

הערת קה"ת

קטע זה מובא באוה"ת פ' משפטים ע' א'קפו.

80 גילוי ואו"ס . . בג' גוויין

במהדורת למכרז הנוסח כאן הוא: "התגלות אלקות ואור אין סוף ממש
בנפש; אך עצם התורה והמצוות מלוכש בבחינת 'אדם', שלושה קווים".

הערת קה"ת

בתו"א דפוס לעמבערג הנ"ל הלשון "גילוי אלקות ואו"ס ב"ה ממש בנפש,
אך מהות התו"מ מלוכשת בבחי' אדם ג' קוויין".

פסוקה 23

81 קו הממוצע

בדפוס למברג נוסף: "כי יש מצוות של העלאה ויש מצוות של המשכה".

הערת קה"ת

בתו"א לעמבערג שם נוסף: שיש מצוות שהן בבחי' העלאה ויש מצוות שהם בבחי' המשכה.

82 בריח התיכון שמבריה מן הקצה אל הקצה

בבניית המשכן: "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". אדמו"ר הזקן מושווה את התורה, הקו האמצעי המחבר בין שני הצדדים, לבריה זה.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 כי לא אדם הוא

בדפוס למברג נוסף: "ומשם יהיו גם כן המשכות, שיתגלה אור אין סוף ממש בנפש; ולכן ניתנה התורה לישראל, שהם זרע אברהם".

הערת קה"ת

בתו"א לעמבערג שם נוסף: ומשם תהיינה גם המשכות להיות גילוי אוא"ס ב"ה ממש בנפשו ולזאת נתנה התורה לישראל שהם זרע אברהם.

84 כי לא אדם הוא

"כי לא אדם הוא": המדרגה שלמעלה מסדר אדם, שאלה ישראל קושרים את התורה.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

85 למעלה כנ"ל

בדפוס למברג נוסף: "לכחינת נוסף: כי לא אדם הוא", וכך מתפרש לאן מועלה ה"אדם".

הערת קה"ת

בתו"א הנ"ל נוסף: מבחי' אשר כי לא אדם הוא.

פסוקה 25

86 אנכי הוי"ה אלקיך

הדיבר הראשון מעשרת הדיברות: "אנכי ה' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, מבית עבדים". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "אנכי" כעצמותו של ה' הנעשית "אלקיך".

Exodus 20:2 שמות כ"ב:

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 ע"י בחי' הוי

במהדורת למברג נוסף "ו,ו, להיות אנכי": בחינת הוי, שבאמצעותה נמשך האור, עצמה עתידה להיות "אנכי".

הערת קה"ת

בתו"א הנ"ל נוסף: (זו להיות אנכי).

פסוקה 26

88 מפני ארי' פני שור

פני החיות שבחזון יחזקאל, אריה מימין ושור משמאל: שורש הנפש החיונית.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א"י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 כי לא אדם הוא

"כי לא אדם הוא": הבחינה שאלה נושאות החיות את הכיסא.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 27

90 יותר מצדיק

בדפוס למברג כתוב "מצדיק גמור".

הערת קה"ת

בתו"א הנ"ל: מצדיק גמור.

91 במקום שבעלי תשובה עומדין

רבי אבהו מלמד: "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים", שכן נאמר בפסוק "שלום לרחוק ולקרוב" — הרחוק תחילה.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שפועלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלום שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, וחדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לך: מאי "רחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d] first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

92 ע"פ מאמר הזוהר

הזוהר אומר שבעלי תשובה קרובים למלך יותר מצדיקים גמורים, משום שהם מתקרבים אליו "בשתוקה גדולה יותר של הלב ובכוח רב". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הנשמה שירדה לתוך גוף.

Zohar I, 129b זח"א קסט, ב

93 ותרד פלאים

על ירושלים נאמר: "ירדה פלאים, אין מנחם לה". כאן המילים מתארות את ירידתה הגדולה של הנשמה לתוך הגוף.

Lamentations 1:9 איכה א'ט'

טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה הי את עניי כי הגדיל אויב:

Her filthiness was in her skirts, She was not mindful of her end; Therefore is she come down wonderfully, She hath no comforter. 'Behold, O L-RD, My affliction, For the enemy hath magnified himself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 28

94 מאד מאור

במהדורת לבוב נאמר: "רחוקים מאוד מאוד מאור הי".

95 ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך

הציור שבקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, ובכל נפשך ובכל מאדך". הכיסופים שנוגדים בגוף מובילים לאהבה זו.

Deuteronomy 6:5 דברים ו'ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 29

96 מי לי בשמים . . כלה שארי ולבבי

"את מי יש לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כקולה של הנשמה הכמהה לה' לבדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי; צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". הכמיהה מגיעה אפילו

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבְּבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 כיתרון האור הבא מן החשך

"יתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך". בחסידות קוראים זאת כאור היוצא מן החושך, כרווח שצומח מירידת הנשמה.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב'י"ג

וְרָאִיתִי אֶת ה' שֵׁשׁ יִתְרוֹן לְחֶכְמָה מִן־הַסְּכָלוֹת כִּיתְרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 בכל מאדך

"בכל מאדך": בחסידות מדובר באהבה שלמעלה ממידה, מעבר להשגת הנשמה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו'ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 30

100 משא"כ . . מסירת נפשם

בדפוס למברג הגרסה היא: "ואילו מי שאינו מבני ישראל אין לו מסירת נפש לה".

בתו"א לעמבערג הנ"ל: משא"כ כל מי שלא מבני ישראל הוא אין מס"נ לה'. ובבוכר 755 (ריא, א): משא"כ כל מי שלא מבני ישראל הוא אין מס"נ עולה ונכלל כ"כ, וגם אין המשכת תורתו ועבודתו ממשיך כ"כ. בבוכר 1052 כת"י מהרי"ל: משא"כ מי שלא מבני ישראל הוא אין מסירת נפשו לה' ומעשה ידיו בקיום התורה והמצוות מועילין כלום להיות גילוי זה מיוחד העליון שלמעלה מבחי אדם שעליו הכתוב אומר אם צדקת מה תתן לו כו' רק בישראל נמשך זה במ"ת להיות מעשה המצוות ממשיכין אור א"ס ב"ה למעלה מבחי אדם, ועבירה פוגמת כו', וזהו אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי כל המשכה שנמשכה בסדר השתלשלו' בבחי אדם נק' בשם מצרים שהן בבחי מצר וגבול, שיש התחלקות המדרגות רוחניות וגשמיות מעלה ומטה, משא"כ למעלה מבחי אדם אין שם התחלקות המדרגות כלל ואין שם שינויים כי לא אדם הוא להנחם ומשם נמשך להיות גילוי בחי אנכי ממש בבחי אלקיך". ובצד העמוד בגוכתי"ק הצ"צ "ולא יהי לך אלקי אחרי על פני הוא ציווי וגם הבטחה שלא יהי בחי צמצום והעלם המעלים ומסתיר פנימי החיות מא"ס ב"ה עצמו כמו שנמשך בבחי וסדר ההשתלשלות בבחי אדם שיש אחיזה ויניקה גם לחיצוני וס"א וזהו אשר חלק ה' לכל העמי", משא"כ אתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברול ממצרים כו' וזהו מבית עבדים כי בסדר ההשתלשלות בבחי מצרים נמשך להיות בחי עבד שיצא ממנו כו' א"כ בבחי כי לא אדם . . (השאר נקרא)

פסוקה 32

106 ולא יהיה לך אלקים אחרים על פני

"לא יהיו לך אלקים אחרים על פניי". אדמו"ר הזקן מפרש זאת הן כציווי והן כהבטחה.

Exodus 20:3 שמות כ"ג:

לֹא־יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עֲלֵפְנֵי:

.Thou shalt have no other gods before Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 ומסתיר אור ה'

באור התורה הנוסח הוא: "ומסתיר פניו יתברך, שהוא אורו של ה'".

הערת קה"ת

באוה"ת שם: ומסתיר פניו ית' הוא אור ה'.

108 גם חשך לא יחשיך

"גם חושך לא יחשיך ממך". לגבי האור שלמעלה מהשתלשלות, שום הסתר אינו מעלים דבר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֹׁךְ מִמֶּךָ וְלִילָה כִּי־אֵר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 ולא יהי' . . אתנו סלה

הרבי הרי"צ מציין על הקטע הזה: "נראה שהכוונה היא גם לבחינה הקדושה של אלקים, הצמצום; כלומר, שאורו וקדושתו של ה' מאירים מפנימיות החיות, מפנימיות העצמות של אור אין סוף שלפני הצמצום".

הערת קה"ת

בספר המאמרים תשי"ה ע' 60 מציין ע"ז: "ונראה הכוונה גם על בחי' אלקים דקדושה דהיינו בחי' הצמצום וזהו שיאיר אור ה' וקדושתו מפנימיות החיות דהיינו מבחי' פנימית ועצמי' אוא"ס שלפני הצמצום", ע"ש. ראה אוה"ת פ' כי תשא ע' ב'לד.

110 בהשרים

באור התורה הנוסח הוא "בשבעים שרים" במקום "בשרים".

הערת קה"ת

שם: בע' שרים.

פסוקה 33

111 אשר חלק ה' אלקיך

משה מזהיר מפני עבודת השמש, הירח והכוכבים, "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים תחת כל השמים". אדמו"ר הזקן מציב פסוק זה לצד הפסוק הבא, העוסק בישראל.

Deuteronomy 4:19 דברים ד':י"ט

וּפְתֹאֲשָׁא עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה וְרֵאִיתָ אֶת־הַשָּׁמַשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כֻּלָּם צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעִבַּדְתָּם אֲשֶׁר חֶלֶק ה' אֱלֹקֶיךָ אֹתָם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:

and lest thou lift up thine eyes unto heaven, and when thou seest the sun and the moon and the stars, even all the host of heaven, thou be drawn away and worship them, and serve them, which the L-RD thy G-d hath allotted unto all the peoples under the whole heaven

101 בחי' כי לא אדם כו'

"כי לא איש הוא": אור אין סוף שלמעלה מגבולות העולמות.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 אם צדקת מה תתן לו

אליהוא אומר לאיוב: "אם צדקת, מה תיתן לו, או מה יקבל מידך?" אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הבחינה שלמעלה מכל העולמות, שאליה מעשי האדם אינם יכולים להגיע ללא הכוח שניתן במעמד הר סיני.

Job 35:7 איוב ל"ה:ז

אִם־צִדְקָתְךָ מִה־תִּתֶּנִּי לוֹ אוֹ מִה־מִּידְךָ יִקַּח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveiveth He of thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לה, ז.

פסוקה 31

103 אשר הוצאתיך מארץ מצרים

"אנכי ה' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אדמו"ר הזקן מפרש את מצרים כצמצום שבסדר ההשתלשלות.

Exodus 20:2 שמות כ"ב:

אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 שהן התחלקות המדרגות

הצמח צדק כותב שם שכל דבר שמתחלק למדרגות נקרא מצרים, מפני שיש בו מצר וגבול. הוא מפנה להסבר נוסף במאמר זה (פסוקה 38) על "אשר הוצאתיך מארץ מצרים": גם הירידה מחכמה, בינה ודעת אל המדות עוברת בארץ קדושה הנקראת "מצרים".

הערת קה"ת

ע' באוה"ת פ' ראה ע' תשלא מציין ע"ז: "מזה מוכן איך מה שהוא בבחי' התחלקות המדרגות נק' מצרים לפי שיש לו מיצר וגבול . . ועמ"ש בתו"א בד"ה ולתוספות ביאור מ"ש אשר הוצאתיך מאמ"צ שגם ההשתלשלות מחב"ד לחג"ת הוא ע"י ארץ מצרים דקדושה", ע"ש. וראה בלקו"ש ח"ו ע' 29 הערה 30 "אבל מזה עצמו שהמצרים והגבלות שמצד שם אלקים נרמזים בהשם "מצרים" מוכח שעיקר ותוקף המיצרים וכו' הוא במצרים", ע"ש.

105 בחי' כי לא אדם כו'

"כי לא איש הוא": הבחינה שלמעלה מהחלוקות של "אדם", שבכוחה ניתנה לישראל האפשרות להתאחד.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 ואתכם לקח ה'

"ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל, ממצרים, להיות לו לעם".
אדמו"ר הזקן מפרש שהדבר הוא לקיחה למעלה מסדר ההשתלשלות.

Deuteronomy 4:20 דברים ד:כ'

וְאַתֶּכֶם לָקַח ה' וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרֹזֶל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעָם נִחְלָה כְּיוֹם הַזֶּה:

But you hath the L-RD taken and brought forth out of the iron furnace, out of Egypt, to be unto Him a people of inheritance, as ye are this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 מבית עבדים

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". העבדות שייכת לבחינת סדר ההשתלשלות.

Exodus 20:2 שמות כ:ב'

אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 אברהם שיצא ממנו ישמעאל

שם מוסבר שיציאת ישמעאל מאברהם היא כפסולת הנפרדת מן הכסף: לאחר שנפרדה, נעשה אברהם מרכבה לחדס דאצילות, ככסף שנזדכך מסיגיו. לפני בירור הכלים דתוהו היה ישמעאל כלול באברהם, ולכן יצא לפני יצחק, כשם שהקליפה קודמת לפרי.

ע' מזה בלקו"ת בש"ש בד"ה ביאור הדברים ע"פ שחורה אני פ"ד.

115 יאר פניו אתנו סלה

"יחנונו ויברכנו, יאר פניו אתנו סלה". למעלה מסדר ההשתלשלות מאירות פניו בלי הסתר.

Psalms 67:2 תהילים ס"ז:ב'

אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יֵאֲרֶפְנוּ אֶתְנוּ סֶלָה:

G-d be gracious unto us, and bless us; May He cause His face to shine toward us; Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 34

116 זכור ושמור בדבור א' נאמרו

ההוראה מפתחת המאמר, המבוארת כעת: "זכור ושמור נאמרו בדיבור אחד".

Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב'-ג'

וּשְׁתֵּי הַצִּדּוּרוֹת מִן הַצִּדּוּדִים. וְתָרִי קְלִי מִי מִשְׁתַּמְעִי? וְהַתְנִיָּא: "זְכוּר" וַיִּשְׁמֹר". בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֱמָרוּ, מִה שָּׁאִין הִפָּה יְכוּלָּה לְדַבֵּר וְאִין הָאִזְוִן יְכוּלָּה לְשַׁמֹּעַ! לָכֵן מֵאֲרִיךְ בְּשׁוּפָר. לְמִימְרָא דְכִי שָׁמַע סוּף תְּקִיעָה בְּלֹא תַחֲלִילת תְּקִיעָה יָצָא, וּמִמֵּילָא: תַּחֲלִילת תְּקִיעָה בְּלֹא סוּף תְּקִיעָה יָצָא?

פסוקה 35

117 ואביו שמר את הדבר

כשיוסף סיפר את חלומותיו, "אחיו קינאו בו, ואביו שמר את הדבר" בלבן, והמתין לראות כיצד יתקיים. אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "שמר" כהמתנה.

Genesis 37:11 בראשית ל"ז:יא

וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אָחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר:

And his brethren envied him; but his father kept the saying . in mind

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 תוחלת ממושכה

"תוחלת ממושכה מחלה לב, ועץ חיים תאוהו באה". אדמו"ר הזקן שואל את המילים הללו כדי לתאר את המתנתו הממושכת של המקבל.

Proverbs 13:12 משלי י"ג:י"ב

תוֹחַלֶּת מְשָׁכָה מַחֲלֵה־לֵב וְעֵץ חַיִּים תִּאְוָה בָּאָה:

Hope deferred maketh the heart sick; But desire fulfilled is a tree of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 כעני הצופה . מאומה

בכתב היד כתוב: "כעני שמתבונן ומביט אל בעל הבית, שייתן לו דבר-מה".

בכת"י הנ"ל "כעני הצופה ומביט אל בעה"ב שיתן לו מאומה".

120 הנה כעני עבדים

"כעני עבדים אל יד אדוניהם, כעני שפחה אל יד גבירתה, כן עינינו אל ה' אלקינו, עד שיחנונו". כאן המקבל מביט אל הנותן.

Psalms 123:2 תהילים קכ"ג:ב'

הִנֵּה כְּעֵינִי עֲבָדִים אֱלֹהִים אֲדֹנֵיהֶם כְּעֵינִי שִׁפְחָה אֱלֹהִים גְּבִירָתָהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ עַד שְׁיַחְנֵנוּ:

Behold, as the eyes of servants unto the hand of their master, As the eyes of a maiden unto the hand of her mistress; So our eyes look unto the L-RD our G-d, Until He be gracious unto us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 36

121 וכמאמר אליך נשואות עינינו

בדפוס למברג ובכתב היד כתוב: "וכתיב, אליך נשאתי את עיני" וגו', מילות הפתיחה של Psalm 123, במקום "וכמאמר, אליך נשואות עינינו".

בת"א לעמבערג ובכת"י "וכתיב אליך נשאתי עיני כו".

122 שו"ה עינינו להיות יחוד בחי

שם כתוב "כדי להיות בחינה", ללא המילה "ייחוד".

123 ולהיות יחוד השפעה

שם כתוב "וכדי להיות בחינת ייחוד ההשפעה".
הערת קה"ת
שם: ולהיות בחי' יחוד השפעה.

124 שו"ה התעוררות — יותר משניהם

שם מוסיפים "מן המקבל והמשפיע", ומבהירים בכך שהכוונה היא "לעליונה משניהם".
הערת קה"ת
שם נוסף: מן המקבל ומשפיע.

125 כי לא אדם כו'

"כי לא איש הוא": הבחינה שבה אין חלוקה לנותן ומקבל.
I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט
וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:
And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is
'not a man, that He should repent
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 בדבור א' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע

"נאמרו בדיבור אחד, שאין הפה יכול לדבר והאוזן יכולה לשמוע": הדברים שפתחו את המאמר, וכעת מתבארים כגילוי של מה שלמעלה מחלוקה.
Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב-ג'
ושתי תצוררות מן הצדדים. ותרי קלי מי משתמעי? והתנא: "זכור"
ו"שמו", בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן
יכולה לשמוע! לך מאריך בשופר. למימרא דכי שמע סוף תקיעה בלא
תחילת תקיעה יצא, וממילא: תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא?
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

127 שו"ה זו — המשפיע והמקבל

שם כתוב "המשפיע מן המקבל" במקום "המשפיע והמקבל".
הערת קה"ת
שם: המשפיע מהמקבל.

128 גילוי בחי' אנכי הוא גילוי אוא"ס . שלמעלה מההשתלשלות

שם, בהסבירו שהו"י עצמו נעשה "אלקיד" (אלקים), אדמו"ר הזקן מפנה
למאמר זה: זכור ושמו נאמרו בדיבור אחד באמצעות "גילוי בחינת אנכי,
גילוי אור אין סוף שלמעלה מההשתלשלות".
הערת קה"ת
מובא בלקו"ת שמע"צ פה, ד.

פסקה 37

129 אי לאו האי יומא

רב יוסף הכין עגל מובחר לכבוד יום השבועות ואמר: "אלמלא יום זה שגרם
לך, כמה יוסף יש בשוק!" אדמו"ר הזקן מפרש זאת ככוח לימוד התורה
שניתן בסיני.

Pesachim 68b:12-13 פסחים ס"ח ב:י"ב-י"ג

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר, אי לא האי
יומא דקא גרים — כמה יוסף איכא בשוקא. רב ששת כל תלתין יומין
מהדר לקה תלמודיה, ותלי קאאי בעיבא דדשא, ואמר: חדאי נפשאי,
חדאי נפשאי, לה קראי לה תנאי. איני? והאמר רבי אלעזר: אילמלא
תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם וליליה

חקות שמים וארץ לא שמתני! מעיקרא כי עבד איניש — אדעתא
דנפשיה קא עבד.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
פסחים סח, ב.

130 שו"ה יוסף — איכא בשוקא

כתב היד מסביר: "אילו לא היום הזה של שבועות, מתן תורה, שבו זכו
ישראל בסיני לגילוי מדרגת אנכי", אזי "כמה יוסף יש בשוק"; שכן אפילו
מי שיושב ולומד תורה לא היה ממשיך דבר בלימודו.
הערת קה"ת

בבתי" 1052: פי דאי לאו האי יומא דעצרת שהי' מתן תורה שזכו ישראל
במעמד הר סיני גילוי בחי' אנכי כי כמה יוסף איכא בשוקא שאפי' מי שהוא
יושב ועוסק בתורה לא הי' ממשיך בעסק תורתו כלום.

פסקה 38

131 ולתוספות ביאור

המאמר במהדורת למברג מסתיים כאן; ההסבר הנוסף שמתחיל בפסקה זו
אינו מופיע שם.
הערת קה"ת
ע"כ נמצא בתו"א לעמבערג ובכתי".

132 אשר הוצאתיך מארץ מצרים

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים": הפסוק שהפסקאות הבאות מבארות
בהרחבה.
Exodus 20:2 שמות כ':ב'
אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:
I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of
Egypt, out of the house of bondage
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 שלפי שכלו יהולל איש

"לפי שכלו יהולל איש". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהמדות
נמשכות אחר השכל.
Proverbs 12:8 משלי י"ב:ח'
לפיישכלו יהללאיש ונצוהלב יהיה לבו:
A man shall be commended according to his intelligence;
But he that is of a distorted understanding shall be despised
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
משלי יב, ח.

134 פני אריה אל הימין

"ופני אריה אל הימין לארבעתם". אדמו"ר הזקן קורא "אריה" כ"ראייה",
בצד ימין, חסד.
Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י'
ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור
מהשואל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:
As for the likeness of their faces, they had the face of a man;
and they four had the face of a lion on the right side; and
they four had the face of an ox on the left side; they four had
also the face of an eagle
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"הראה" גילוי. ושכחי אלקים הוא שם באופן דמביא לראי (גילוי). ולכן בא לשון זה דוקא לאחר שמפרט הפתרון. "עכ"ל שם.

140 רכב אלקים

"רכב אלקים רבתיים, אלפי שנאן; ה' בם, סיני בקודש". המזמור מדבר על סיני, שם התגלה "רכב אלקים".

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רָכַב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאן אֲדֹנֵי כָם סִינִי בְקֹדֶשׁ:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 42

141 רבותים אלפי שנאן

"מרכבת אלקים היא עשרים אלף, אלפי שינאן". אדמו"ר הזקן מפרש את שינאן כפני החיות.

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רָכַב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאן אֲדֹנֵי כָם סִינִי בְקֹדֶשׁ:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סח, יח.

142 שנא"ן ר"ת שור נשר ארי"י

בוהר נאמר ששינאן כוללת את כל הצורות: שור, נשר ואריה; והנו"ן האחרונה היא אדם, הכולל את כולן. ממנו באים האלפים והרכבות.

Zohar I, 18b זח"א יח, ב

Zohar II, 118a זח"ב קיח, א

הערת קה"ת

ראה זח"א יח, ב. זח"ב קיח, א. זח"ג עדר, א. מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ב ע"ש טו.

143 רבותים אלפי שנאן. שנא"ן ר"ת שו"ר נש"ר ארי"ה

בקטע מקביל נאמר ששינאן היא כלל הצורות: שור, נשר ואריה; והנו"ן האחרונה היא אדם, זכר ונקבה יחד.

Zohar, Eikev 6:66-75 ספר הזהר, עקב ו:ס"ו-ע"ה

144 פני אריה פני שור

פני החיות בחזון יחזקאל, שאדמו"ר הזקן קושר אותם לשורש נעלה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י

וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֱלֹהֵימִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מִשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי נֶגֶשׁ לְאַרְבַּעַתָּן:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 לפני מלך מלך

"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לפני מלך לבני ישראל".

135 איזהו חכם הרואה

אלכסנדר שאל את זקני הנגב: "מי נקרא חכם?" והם השיבו: "הרואה את הנולד". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לקשר בין ראייה לחכמה.

Tamid 32a:7 תמיד ל"ב א:ז

אָמַר לָהֶם: אֵיזִין מִתְקַרֵּי חֲפִים? אָמְרוּ לָקָה: אֵיזִהוּ חָכֵם – הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלֵד. אָמַר לָהֶם: אֵיזִין מִתְקַרֵּי גְבוּר? אָמְרוּ לוֹ: אֵיזִהוּ גְבוּר – הַכּוֹבֵשׁ אֶת יָצְרוֹ. אָמַר לָהֶן: אֵיזִין מִתְקַרֵּי עֲשִׂיר? אָמְרוּ לָקָה: אֵיזִהוּ עֲשִׂיר – הַשְׂמֵחַ בְּהִלְקוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תמיד לב, א.

פסוקה 39

136 מצרי"ם מצ"ר מ"י

המקור של הארז"ל לקריאת מצרים בשם מצ"ר מ"י: הגרון, המקום הצר ביותר בגוף, נקרא "ארץ מצרים".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת להארז"ל פי וישב ד"ה ועתה כו' יוסף.

פסוקה 40

137 ג' שרים

דיונו של הארז"ל בשלושת השרים — שר המשקים, שר האופים ושר הטבחים — ובמקומם שבגרון.

הערת קה"ת

ראה בכ"ז בלקו"ת להארז"ל פי וישב, ולעיל נח, ב. ולקמן קב, ג.

פסוקה 41

138 אלקים יענה את שלום פרעה

יוסף אומר לפרעה: "לא בי הדבר; אלקים יענה את שלום פרעה". יוסף מזכיר רק את השם אלקים.

Genesis 41:16 בראשית מ"א:ט"ז

וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר בְּלִעְדֵּי אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה:

And Joseph answered Pharaoh, saying: 'It is not in me; G-d will give Pharaoh an answer of peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, טז.

139 את אשר האלקים עשה

יוסף מפרש את החלומות: "את אשר האלקים עושה הראה לפרעה". שוב מופיע רק השם אלקים.

Genesis 41:28 בראשית מ"א:כ"ח

הוא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הִרְאָה אֶת־פַּרְעֹה: That is the thing which I spoke unto Pharaoh: what G-d is about to do He hath shown unto Pharaoh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, כח. בלקוטי שיחות ח"ו ע' 29 הערה 32 מציין ע"ז "ומה שאינו מביא הפסוק (שם, כה) "את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה" שלפניו — וכן טעם השינוי בכתוב — י"ל שהוא להדגיש שתוכן החלום יהי באופן של

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

151 כח הפועל בנפעל

שם, המונח "בריא" (ברא) מבטא את כוח הפועל בנפעל, דבר ששייך רק לשמותיו של ה', כמו ב"בראשית ברא אלקים"; ואילו עצמותו ממש "ציוה ונבראו", שכן העולמות אינם בערך אליו כלל.

הערת קה"ת

ראה לקמן צו, ג במ"מ.

152 סיני שירדה משם שנאה לעכו"ם

רב חסדא ורבה בר רב הונא אומרים: "מהו הר סיני? הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו". אדמו"ר הזקן אומר שבסיני בחינה זו מתעלית לקדושה עליונה.

Shabbat 89a:7 שבת פ"ט א"ז

אמר לקה יהוה מרבנן לרב כהנא: מי שמיץ לך מאי "הר סיני"? אמר לקה: הר שנעשו בו נסים לישראל. "הר ניסא" מביעי לקה! אלא: הר שנעשה סימן טוב לישראל. "הר סימנא" מביעי לקה! אמר לקה: מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא? דרב חסדא ורבה בריה דרב הונא דאמרי תרווייהו: מאי "הר סיני"? הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו. והיינו דאמר רבי יוסי ברכי חנינא: חמשה שמות יש לו: ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 44

153 אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים

"אשר הוציאך מארץ מצרים, מבית עבדים". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כיצאה מן ההשתלשלות המדורגת, שבה תיתכן עבדות.

Exodus 20:2 שמות כ"ב

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 ששם אין יניקה ואחיוזה לסט"א כלל

ההערה מפנה לסוף המאמר בסידור, שם מדובר ביניקה הידועה, דיון הנוגע לאמירה כאן שלמעלה מהשתלשלות אין לסטרא אחרא יניקה ואחיוזה כלל.

הערת קה"ת

ע' בסדור סדי"ה הללוי הללי נפשי גבי והרי ידוע שיש יניקה.

פסקה 45

155 אלפי שנאן

הקטע הזה מצוטט באור התורה בשני המקומות האלה.

הערת קה"ת

הקטע מובא באוה"פ בהעלותך ע' שפב. נ"ך כרך א ע' מו.

156 א"ת שנאן אלא שאינן

התלמוד אומר שה' רוכב על כרוכ קל ועובר דרך שמונה עשר אלף עולמות, כפי שנאמר: "רכב אלקים רבתיים, אלפי שנאן; אל תקרא "שנאן" אלא

בקהל, מלכים אלה מייצגים בחינה שקדמה לעולמות המסודרים.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 לבחי" כי לא אדם הוא

"כי הוא לא איש": הבחינה שאליה מעלות החיות את הכיסא.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 43

147 אדני במ סיני בקדש

"רכב אלקים ריבואיים אלפי שנאן; ה' במ, סיני בקודש". אדמו"ר הזקן מבסס את דבריו על הביטוי הרפה שבמילה "בם".

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן אדני כם סיני בקדש:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 הדגש מורה על התחלה

הצמח צדק מציין על שורה זו: "כלומר, ההתחלה היא מבחינת מלכות, שהיא תחילת העלייה מלמטה למעלה; וכן בראשית ברא אלקים, וחז"ל אומרים שבתחילה עלה במחשבה לפניו לברוא את העולם במידת הדין".

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך ירמ" ע' שנט מציין על זה "והיינו כי ההתחלה הוא מבחי" מלי שהוא ראשית מלמטלמ"ע וגם בראשית ברא אלקים וארז"ל בתחילה עבמ"ח לברוא העולם במדה"ד", עכ"ל.

149 כל התחלות קשות

הערת קה"ת מפנה Taanit 10b למילים האלה.

Taanit 10b תענית י"ב

Zohar II, 187a זח"ב קפו, א

הערת קה"ת

תענית י, ב. זח"ב קפו, א.

150 כל התחלות קשות

רש"י על "ועתה אם שמוע תשמעו": אם תקבלו עליכם עכשיו את התורה, היא תהיה ערבה לכם מכאן ואילך, "שכל התחלות קשות". אדמו"ר הזקן משתמש באמרה זו כדי להראות שדגש, המקשה את האות, מציין התחלה.

Rashi on Exodus 19:5:1 רש"י על שמות י"ט:ה'א'

ועתה. אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות (מכילתא):

ועתה AND NOW — if you will now take upon yourselves the observance of My commandments, it will be pleasant (easy) to you from now and henceforth, for every beginning is difficult (Mekhilta).

”שאינן” — כלומר, שאינן.

Avodah Zarah 3b:13 עבודה זרה ג' ב"ג

ובגלילא מאי עבד? איבעית אימא: מעין זמא, ואיבעית אימא: רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלה עולמות, שנאמר: "רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן", אל תקרי "שנאן" אלא "שאינן", ואיבעית אימא: יושב ושומע שירה מפי חיות, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובגלילה שירה עמי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, ב.

157 בוי"א אין לו רק ט"ס

שם מוסיף הצמח צדק, על פי המאמר "משה ידבר", שאף שלוי"א יש רק תשע ספירות, מלכות משלימה אותו לעשר, בהיותה "העשירית של כולן"; ועל פי הוזהר (3:180b) ומקדש מלך, מלכות משלימה כל ספירה וספירה.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך שם מוסיף "כמשי"ש בדי"ה ביאור ע"פ משה ידבר". "והנה אף שז"א אין לו רק ט"ס עכ"ז הרי המלי משלימתו לע"ס כמשי"ש שהיא עשיראה דכולהו, וכמ"ש בזה"ג חקת ק"פ ע"ב גבי בגין דהיא שלומי אמוני ישראל, ובמק"מ שם ר"ל שמשלמת לכל ספירה וספירה". אוה"ת בהעלותך ע' שפב. ראה לקו"ת שה"ש יח, א.

158 ויש ט"ס מלמעלה למטה

דיון בתשע הספירות מלמעלה למטה ובתשע הספירות מלמטה למעלה; ההערה מוסיפה ששתי אותיות הטי"ת מתבארות בתיקוני זוהר, תיקון 18.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת בראשית כרך ג דף תפג, ב. תפה, א. וענין ב' טית"ן אלו מבואר בת"ז תיקון י"ח. ע"ש.

159 ב' טית"ן דמט"ט

דיון בשתי אותיות הטי"ת שבשם מטטרון.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת ואתחנן ע' שכג.

160 ח"י ברכאן דצלותא

הוזהר מדבר על "שמונה-עשרה ברכות התפילה" כמזון השכינה בגלות. אדמו"ר הזקן קושר את שמונה-עשרה הברכות לתשע הספירות הכפולות של ז"א.

Zohar I, 26a זח"א כו, א

הערת קה"ת

ראה זח"א כו, א. ראה לקמן קכב, ד.

161 משא"כ במלכות הם רבותיים שהיא י"ס גמורות

"רכב אלקים רבתיים, אלפי שנאן": הפסוק שמספריו מוסברים בפסקה.

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן אדני כם סיני בקדש:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ואפשר שכוונתו בזה לכאר מה שאיתא בע"ז שם "שנאמר (תהלים סח, יח) רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן א"ת שנאן אלא שאינן", היינו (כדפרש"י שם) שבי אלפים חסרים מרבותיים. ואינו מובן (כמו שהקשה ב"י א לתהלים שם (ע' רלו)), דהול"ל ח"י אלפים ומה לו להזכיר רבותיים ולומר אח"כ אלפי שנאן (היינו שאינן)? ועל זה מבאר, דהא דכתיב "רבתיים" (ורק אח"כ

מוסיף "אלפי שנאן" היינו שאינן) — כי המספר ח"י אלה הוא בוי"א, משא"כ במלכות הם רבותיים. — ספר הערכים-חב"ד אותיות אות ט ע' תפה.

פסקה 46

162 על כל דבור פרוח נשמתו

"בכל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, פרוח נשמתו של ישראל". הפסקאות האחרונות מסבירות זאת בהרחבה.

Shabbat 88b:6 שבת פ"ח ב"ר

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתו של ישראל, שנאמר: "נפשי יצאה בדברו". ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתו, דיבור שני היאך קיבלו? — הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר: "גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאתה אותה כוננתה". ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל והיו מלאכי השרת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב.

163 ביו"ד נברא העוה"ב

בתלמוד נאמר שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד. אדמו"ר הזקן מפרש את היו"ד הקטנה כצמצום.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן

שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

פסקה 47

164 בטל שעתידי להחיות בו את המתים

"מכיוון שנשמותיהם פרחו מהם בדיבור הראשון, כיצד קיבלו את הדיבור השני? הוריד להם את הטל שבו עתיד להחיות את המתים, והחיה אותם." אדמו"ר הזקן מזהה טל זה עם התענוג העליון.

Shabbat 88b:6 שבת פ"ח ב"ר

... "נפשי יצאה בדברו". ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתו, דיבור שני היאך קיבלו? — הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר: "גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאתה אותה כוננתה". ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר: "מלאכי צבאות ידון ידון" — אל תיקרי "ידון", אלא "ידדון".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 288a זח"ג רפח, א

הערת קה"ת

שבת פח, ב. וש"נ. זח"ג רפח, א. שג, א.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Beeri Edition, Koren, Jerusalem, 2019 (CC-BY-NC); Mechilta, translated by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/7/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק